STRATEGIA PROGRAMULUI DE ȚARĂ AL PGM GEF EO7, MOLDOVA

STRATEGIA

Programului de Granturi Mici al Facilității Globale de Mediu pentru Etapa Operațională 7 2020-2024

Republica Moldova

CHIŞINĂU
Martie 2020

Cuprins:

1. CONTEXT 4
2. REZUMAT: REZULTATELE/REALIZĂRILE CHEIE 5
3. PRIORITĂȚILE ȚĂRII ȘI ALINIEREA STRATEGICĂ 6
   - 3.1 ALINIEREA LA PRIORITĂȚILE NAȚIONALE 6
   - 3.2 LACUNE ȘI OPORTUNITĂȚI 7
   - 3.3 PRIORITĂȚILE STRATEGICE EO7 ALE PROGRAMULUI DE ȚARĂ PGM 8
4. PEISAJE TERESTRE PRIORITARE ȘI INIȚIATIVE STRATEGICE EO7 11
   - 4.1 ACORDAREA DE GRANTURI ÎN CADRUL PEISAJELOR TERESTRE PRIORITARE 11
   - 4.2 ACORDAREA DE GRANTURI ÎN AFARA PEISAJELOR TERESTRE 13
5. PLANUL DE COMUNICARE 16
6. PLANUL DE PARTENERIAT ȘI MOBILIZARE A RESURSELOR 17
   - 6.1 NUMERARUL PLANIFICAT ȘI ASIGURAT, PRECUM ȘI COFINANȚAREA ÎN NATURĂ 17
   - 6.2 OPORTUNITĂȚILE DE COFINANȚARE 17
   - 6.3 GRANTOR+ ȘI OPORTUNITĂȚILE DE PARTENERIAT 18
7. PLANUL DE GESTIONARE A RISCURILOR 18
8. PLANUL DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE 19
   - 8.1 ABORDĂRILE DE MONITORIZARE LA NIVEL DE PROIECT ȘI ȚARĂ 19
   - 8.2 CADRUL DE REZULTATE AL SPȚ 22
9. APROBAREA COMITETULUI NAȚIONAL DE COORDONARE 26

ANEXE 26

Lista Abrevierilor

ADA	Agenția Austriacă pentru Dezvoltare
AEE	Agenția pentru Eficiență Energetică
APC	Administrație Publică Centrală
APL	Administrație Publică Locală
CN	Coordonator Național al PGM GEF
CNC	Comitetul Național de Coordonare al PGM GEF
DPȚ	Documentul Programului de Țară al PNUD
ECMP	Echipa Centrală de Management al Programului de Granturi Mici al GEF
EMERALD	Reţea ecologică cu scop de conservare a florei şi faunei sălbatice şi habitatelor naturale din Europa
EO7	Etapa Operațională 7
EO6	Etapa Operațională 6
FEN	Fondul Ecologic Național
FNDR	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională
GAL	Grup de Acțiuni Locale
GCT	Grupurile de Consiliere Tehnică
GEF	Facilitatea Globală de Mediu
GIZ	Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
IFAD	Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agricolă
LEADER	Acronim din limba franceză „liaison entre actions de développement de l'économie rurale" – ce înseamnă „legături între acțiuni pentru dezvoltarea economiei rurale"
MADRM	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
M&E	Monitorizare și Evaluare
ODD	Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă ONU
ONG	Organizații Non-Guvernamentale
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OSC	Organizații ale Societății Civile
PGM	Programul de Granturi Mici
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
POC RO-MD	Programul Operațional Comun al UE pentru România și Republica Moldova
POLISH AID	Programul polonez de cooperare pentru dezvoltare al Republicii Polone
RAM	Raportul Anual de Monitorizare GEF PGM
REN	Rețeaua Ecologică Națională
SDC	Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
SIDA	Agenția de Cooperare Internațională a Suediei
SPȚ	Strategia Programului de Țară
UNOPS	Oficiul ONU pentru Servicii de Proiect, reprezintă o entitate a sistemului de dezvoltare ONU
USAID	Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională

Resurse financiare pentru Etapa Operațională 7 – Programul de Țară PGM (estimat în USD)[1]

Granturi totale PGM până la moment din (2012):	USD 1,870,000
Fonduri de bază GEF EO7:	USD 500,000
Fonduri GEF EO7 STAR :	-
Soldul rămas din fondurile de bază și STAR EO6 GEF (dacă se aplică)	-
Alte fonduri (asigurate)	-
Alte fonduri (scontate/urmează a fi mobilizate)	USD 500,000, co-finanțare

1. CONTEXT

În calitate de program corporativ al Facilității Globale de Mediu (GEF), Programul de Granturi Mici (PGM), implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) își aliniază etapele sale operaționale cu cele ale GEF și partenerilor săi de cofinanțare, oferind un portofoliu global de proiecte *inovative*, *inclusive și cu impact,* care abordează probleme globale de mediu și de dezvoltare durabilă.

Acțiunile la nivel local întreprinse de societatea civilă și organizațiile bazate pe comunitate, incluzând grupurile de femei, băștinașii, tinerii și persoanele cu dizabilități, sunt recunoscute drept esențiale pentru formarea alianțelor cu actori multipli întru generarea beneficiilor globale aduse mediului și contribuirea la realizarea:

- direcțiilor de programare ale GEF-7;
- planului strategic al PNUD pentru 2018-2021;
- priorităților naționale în scopul îndeplinirii Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă ONU;
- altor angajamente internaționale.[2]

Datorită operațiunilor de succes ale GEF realizate timp de 26 de ani în peste 133 de țări, cea de-a 7-a Etapă operațională a PGM își propune drept **scop *"să promoveze și să susțină inițiativele inovative, inclusive și scalabile, precum și să încurajeze parteneriate cu implicarea multiplilor actori la nivel local pentru a aborda problemele globale de mediu în peisajele terestre/marine prioritare."***

În acest context, au fost chestionați mai mulți actori importanți (OSC-uri locale și Grupuri de acțiuni locale din regiunile țării, reprezentanții Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, Autorități Publice Locale (APL), Comitete ale bazinelor râurilor mici, alte forme de asocieri locale, donatori relevanți), cărora li s-a solicitat opinia asupra rezultatelor atinse în EO6 ale PGM/GEF, priorităților pentru EO7, sugestii pentru îmbunătățirea implicării comunităților locale în inițiative de mediu, etc. Rezultatele succinte ale chestionărilor sunt în Anexa 1.

Strategia programului de țară al PGM GEF, pentru etapa operațională 7 (2020-2023) în Republica Moldova, a fost elaborată de un grup de experți (Dr. Viorel Miron, Dr. Iurie Bejan, Gabriel Mărgineanu, Ina Coșeru, Iurie Calestru, Marina Miron), cooptați de Asociația de Dezvoltare a Turismului în Moldova (în perioada noiembrie 2019-februarie 2020).

[1] Nivelul resurselor EO7 PGM reprezintă o total estimat al: (i) alocației de bază a grantului GEF7 (care urmează să fie revizuită anual de ECMP în baza performanței, cofinanțării și parteneriatelor strategice, ratele demonstrate ale angajamentului CNC, și realizarea UNOPS); (ii) resurse aprobate STAR; cât și (iii) alte surse a partajării de costuri din partea părților terțe & cofinanțare (nivel de țară, regional și/sau global).

[2] Conceptul inițial al EO7 PGM a fost incorporat în direcțiile strategice pentru negocierile generale din 2017 privind completarea GEF-7 și ulterior a fost aprobat prin documentul Consiliului GEF "Programul de Granturi Mici GEF: aranjamente de implementare pentru GEF-7" (GEF/C.54/05.rev) în iunie 2018.

2. REZUMAT: Rezultatele/realizările cheie

În perioada 2016-2019, Programul de Granturi Mici al Facilității Globale de Mediu a implementat cea de a 6-a etapă operațională, oferind granturi ONG-urilor pentru implementarea a 38 proiecte în următoarele domenii strategice stipulate de Strategia de Țară EO6: **Biodiversitate** (12 proiecte), **Schimbări Climatice** (7 proiecte), **Degradarea Solului** (11 proiecte), **Substanțe Chimice** (4 proiecte) și **Dezvoltarea Capacităților** (4 proiecte). Astfel, PGM GEF a acordat 1.425.053 dolari SUA sub formă de granturi pentru asociații obștești. La rândul lor, ONG-urle au reușit să atragă 1.839.659 dolari SUA în formă de co-finanțare, dintre care 545.950 dolari SUA în natură. Majoritatea proiectelor au fost implementate în regiunea de sud a țării, urmată de centru și nord. În special, dorim să menționăm raionul Ștefan Vodă, unde, cu suportul PGM GEF, au fost implementate 5 proiecte în domeniile prioritare ale programului.

Proiectele au contribuit la atingerea indicatorilor stipulați în Strategia de Țară a Programului de Granturi Mici EO6 și la soluționarea problemelor ecologice globale care sunt în vizorul Facilității Globale de Mediu. Prin urmare, au fost create **48 ha de plantații** silvice și **8 ha de fâșii forestiere**; bunele practici agricole adaptate la schimbările climatice, implementate pe **51164,90 ha; 2 inovații a soluțiilor adaptate** la nivel local, demonstrate și documentate; **45 gospodării** cu acces la energie electrică sau termică din surse regenerabile; **26 ha de plantații energetice** viabile create; **70 gospodării instruite** privind **managementul adecvat al substanțelor chimice**; **80 de puncte pentru colectarea e-Deșeurilor create** și **45 de tone de e-deșeuri colectate**. În rezultatul implementării proiectelor cu suportul PGM GEF au beneficiat 37.832 persoane, dintre care 5537 femei si 26.726 copii.

Spiritul inovativ și relevanța domeniilor abordate în cadrul proiectelor PGM GEF au creat premisele pentru extinderea și preluarea bunelor practici atât în țară cât și peste hotare. Un exemplu elocvent în acest sens este și proiectul „Oraș curat cu e-deșeu reciclat", implementat de Asociația de Valorificare a Deșeurilor, cu suportul căruia au fost amplasate 128 de puncte de colectare a e-deșeurilor în mun. Chișinău. Conștientizând efectele nocive asupra mediului pe care le provoacă depozitarea necontrolată a e-deșeurilor și fiind motivați de rezultatele imediate ale acestui proiect, s-au determinat și alte localități din țară să se implice și să colecteze e-deșeuri. Un alt exemplu de succes este și proiectul „Efectuarea lucrărilor de eficientizare energetică a pereților exteriori și construcția centralei termice pe bază de biocombustibil solid în s. Bușila, raionul Ungheni", implementat de A.O. „Șansa". Măsurile de eficiență energetică implementate în cadrul acestui proiect au fost înalt apreciate la nivel internațional, și prin urmare, proiectul dat a fost unul din finaliștii care a concurat pentru Premiul UE pentru Energie Durabilă pentru Parteneriatul Estic 2019.

Lecțiile învățate și rezultatele obținute în cadrul EO6 constituie elementul fundamental pentru asigurarea bunei implementări a PGM în EO7. Factorii de succes care au asigurat valorificarea mijloacelor financiare alocate și generarea de rezultate sunt: informarea și instruirea potențialilor beneficiari ai PGM; recepționarea conceptelor și/sau propunerilor de proiecte în continuu, fără termen limită; calitatea îndeplinirii formularelor pentru propunerile de proiect; gradul înalt de profesionalism și de implicare a membrilor CNC, atât la etapa de conceptualizare cât și la etapa de evaluare; disponibilitatea altor donatori de a co-finanța proiectele susținute de PGM. Totodată, atât în EO6 cât și în noua EO 7, în procesul de accesare a granturilor oferite de PGM GEF angajamentul de asigurare a cofinanțării rămâne a fi principala provocare pentru ONG-uri.

3. PRIORITĂȚILE ȚĂRII ȘI ALINIEREA STRATEGICĂ

3.1 Alinierea la prioritățile naționale

Țintele, inițiativele și indicatorii PGM GEF sunt bine ancorați în strategiile naționale de mediu. Coerența și modul de acoperire ale inițiativelor globale GEF pentru EO7 în strategiile naționale și Convențiile internaționale la care a aderat Republica Moldova este reflectată în Anexa 2.

Evaluarea contextului strategic existent ne permite să formulăm o serie de concluzii-cheie, inclusiv: (i) există un cadru strategic național în care se încadrează majoritatea inițiativelor globale GEF; (ii) acordurile internaționale ratificate de noi încurajează acțiunile prevăzute de SPȚ; (iii) inițiativele OSC se regăsesc în cadrul strategic de intervenție și angajamentele internaționale pe o gamă largă de ținte, chiar dacă adeseori nu sunt prevăzute clar instrumentele de susținere a proiectelor de mediu înaintate de comunitățile locale. Mai jos sunt listate datele ratificării de către Republica Moldova a convențiilor relevante și cadrelor relevante de planificare națională:

Tabelul 1. Lista convențiilor relevante și a planurilor sau programelor naționale/regionale

Convenții / cadre naționale de planificare	Data ratificării / completării
Convenția ONU privind diversitatea biologică (CBD)	Ratificat la 23.06.1993
Protocolul de la Nagoya privind accesul și partajarea beneficiilor (ABS)	Semnat la 06.12.2011
Convenția-cadru a ONU privind schimbările climatice (UNFCCC)	Ratificat la 16.03.1995
Convenția ONU pentru combaterea deșertificării (UNCCD)	Aderat la 24.12.1998
Convenția de la Stockholm privind poluanții organici persistenți (POP)	Ratificat la 19.02.2004
Convenția de la Minamata cu privire la mercur	Semnat la 04.10.2013
Obiectivele ONU de Dezvoltare Durabilă 2030 (ODD-uri)	Adoptat la 08.11.2018
Revizuirile naţionale voluntare pentru ODD-urile ONU	planificată în iulie 2020
Protocolul de la Cartagena privind biodiversitatea (New York, SUA 2001)	Ratificat la 11.10.2002
Convenția privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale europene (Convenția de la Berna)	Ratificat la 23.06.1993
Protocolul de la Kyoto (Kyoto, 11 decembrie 1997)	Aderat la 13.02.2003
Convenția de la Viena pentru protecția stratului de ozon (Viena, 22 martie 1985)	Aderat la 24.07.1996
Protocolul de la Montreal privind substanțele care diminuiază stratul de ozon (Montreal, 16 septembrie 1987)	Aderat la 24.07.1996
Convention on Biological Diversity (Rio de Janeiro, 5th June 1992)	Ratificat la 23.06.1993
Convenția europeană a peisajului	Ratificată 12 octombrie 2001
Strategia națională în domeniul biodiversității a CBD și planul de acțiuni 2015-2020 (NBSAP)	Adoptat la 18.05.2015
Strategia de mediu pentru anii 2014 - 2023 şi a Planului de acţiuni pentru implementarea acesteia	Aprobată prin HG Nr. 301 din 24.04.2014
Strategia Republicii Moldova de adaptare la schimbarea climei pînă în anul 2020 şi a Planului de acţiuni pentru implementarea acesteia	Aprobată prin HG Nr. 1009 din 10.12.2014
Programul naţional privind managementul durabil al substanţelor chimice în Republica Moldova	Aprobat prin HG nr. 973/20l0
Planului naţional de acţiuni în domeniul energiei din surse regenerabile pentru anii 2013-	Aprobat prin HG Nr. 1073 din

2020	27.12.2013
Strategia energetică a Republicii Moldova pînă în anul 2030	Aprobată prin HG Nr. 102 din 05.02.2013
Programul naţional pentru eficienţă energetică 2011-2020	Aprobat prin HG Nr. 833 din 10.11.2011
Strategia de dezvoltare a serviciilor de extensiune rurală pentru anii 2012-2022	Aprobată prin HG Nr. 486 din 04.07.2012
Strategia naţională de dezvoltare agricolă şi rurală pentru anii 2014-2020	Aprobată prin HG Nr. 409 din 04.06.2014
Strategia Naţională cu privire la reducerea şi eliminarea poluanţilor organici persistenţi şi Planul Naţional de implementare a Convenţiei de la Stockholm privind poluanţii organici persistenţi	Aprobată prin HG Nr. 1155 din 20.10.2004
Strategia dezvoltării durabile a sectorului forestier din Republica Moldova	Aprobată prin HP Nr. 350din 12.07.2001

3.2 Lacune și oportunități

Conform priorităților Republicii Moldova în domeniul mediului reprezentate în Tabelul 1, o serie de lacune și oportunități cheie sunt evidențiate în special la compartimentul de promovare a implicării semnificative a comunităților și organizațiilor societății civile în implementarea în continuare a priorităților naționale.

Dintre cele mai evidente putem menționa următoarele **lacune**:

- discrepanțe ale cadrului strategic național (ex: dintre indicatorii acelorași ținte în diverse strategii, abordarea diferită a rolului OSC și reducerea la acțiuni de informare/conștientizare sau ignorarea lor);
- discrepanțe de abordare între strategiile naționale și Strategia de țară PGM GEF (ex: prevederile ce țin de conservarea bazată pe comunitate a ecosistemelor și speciilor amenințate, prezența modestă a componentei de dezvoltarea urbană rezilientă și cu emisii reduse, integrarea adaptării bazate pe comunitate în cadrul proceselor naționale, abordarea de parteneriat public-privat, integrarea incluziunii sociale și utilizarea mecanismelor participative, etc. – fiind prezente doar formal și aleatoriu, nu au un suport real și se rezumă doar la o prezență simbolică, fără un angajament juridic clar);
- problemele menționate de persoanele/instituțiile chestionate (ex: implicarea tot mai redusă a OSC-urilor în proiecte de mediu, deficiențe legate de cofinanțarea mare, insuficiența de personal calificat în atragerea și implementarea proiectelor, asigurarea continuității proiectelor, pasivitatea populației și autorităților publice în vederea susținerii inițiativelor de mediu, agenți economici nepregătiți de a se implica și cofinanța inițiativele ecologice, migrația, instabilitatea politică, etc.);
- acțiuni prioritare determinate în consultările cu actorii relevanți (ex: optimizarea co-finanțărilor diferitor donatori, promovarea unor proiecte comune sau în locații comune, participarea donatorilor în comisii de evaluare a proiectelor comune, scoaterea unor bariere procedurale pentru beneficiarii ce aplică la mai mulți donatori, etc).

Oportunitățile luate în calcul sunt următoarele:

- oportunități marcate de analiza rezultatelor EO6, desfășurate pe priorități (ex: rezultate bune/indicatori supra realizați ale ONG scalabile la nivel de comunitate; asigurarea continuității pentru acțiunile preferate la nivel de biodiversitate, agricultura inovativă, managementul deșeurilor și substanțelor chimice, energia

alternativă; flexibilitatea în abordarea agendei depunerii aplicațiilor și formelor de co-finanțare; simplificarea continuă a procedurilor legate de ciclul proiectelor înaintate fără a micșora calitatea acestora, etc);

- oportunități legate de sporirea atenției structurilor donatoare față de OSC și comunități locale (ex: creșterea prezenței ONG-lor în acțiuni facilitatoare și participative sau de parteneriat, reorientarea susținerii financiare necesare spre nivelul local, reducerea dezechilibrului în determinarea rolului și posibilității implicării ONG-lor la soluționarea diferitor probleme importante menționate în strategiile naționale);
- oportunitățile oferite de conjunctura regională pentru noua perioadă EO7 (ex: reorientarea finanțărilor spre beneficiarii finali ce au nevoie de co-finanțare, restartarea unor programe mari de finanțare internă (FNDR, UE)
- alte instrumente de susținere a GEF prin cooptarea altor donatori, etc.

3.3 Prioritățile strategice EO7 ale Programului de Țară PGM

Tabelul 2. Alinierea Programului de țară PGM cu Inițiativele strategice EO7 PGM și prioritățile/ proiecte/ programele de țară

1	2	3
Inițiativele strategice EO7 PGM – pe plan global	**Prioritățile Programului de țară PGM EO7**	**Complementaritatea Programului de țară PGM cu GEF, PNUD și alte proiecte și programe**
Conservarea bazată pe comunitate a ecosistemelor și speciilor amenințate Obiective cheie/axare: 1) Îmbunătățirea eficacității managementului ariilor protejate prin intermediul ICCA și a guvernării partajate cu sectorul privat și guvernul. 2) Îmbunătățirea practicilor și abordărilor prietenoase biodiversității conduse de comunitate, inclusiv promovarea economiei maritime (de ex. agricultura, pescuitul, silvicultura, turismul, infrastructura, etc.) 3) Consolidarea acțiunilor conduse de comunitate pentru protecția speciilor amenințate	***Conservarea bazată pe comunitate a ecosistemelor și speciilor amenințate*** Priorități naționale: 1. Îmbunătățirea și extinderea managementului ariilor protejate în cooperare cu autoritățile naționale, locale și sectorul privat. 2. Îmbunătățirea practicilor și abordărilor prietenoase biodiversității conduse de comunitate în sectoare cheie (de ex. agricultura, pescuitul, silvicultura, turismul, infrastructura, etc.) 3. Protecția speciilor amenințate prin acțiuni consolidate conduse de comunități locale	Fondul Ecologic Național; Fondul național de dezvoltare regională; Fondul de subvenționare în agricultură și dezvoltare rurală AIPA; Agenția pentru Eficiență Energetică; APL, Agenți Economici, Beneficiari; IFAD, alți parteneri de dezvoltare RM; Fonduri UE (ex: POC RO-MD, POC MD-UA, Cooperarea în Sud-Estul Europei, Cooperarea în bazinul Mării Negre, etc), PNUD, USAID
Agricultură și pescuit durabil, precum și securitatea alimentară 1) Sporirea eficienței și eficacității a producției alimentare în general și a lanțului valoric, inclusiv în ecosistemele vulnerabile (SIDS, etc). 2) Sporirea diversificării și îmbunătățirea mijloacelor de trai 3) Înlăturarea defrișării din lanțul de	***Agricultură și pescuit durabil, precum și securitatea alimentară*** 1. Sporirea diversificării și îmbunătățirea lanțului valoric în producția alimentară, protejând ecosistemele vulnerabile. *2.* Înlăturarea defrișării din lanțul de aprovizionare și restabilirea extinsă a terenurilor degradate.	Fondul de subvenționare în agricultură și dezvoltare rurală AIPA; Fondul Ecologic Național; Agenția pentru Eficiență Energetică; APL, Agenți Economici, Beneficiari; IFAD, alți parteneri de dezvoltare RM; Fonduri UE (ex: POC RO-MD, POC MD-UA, Cooperarea în Sud-Estul

aprovizionare și restabilirea extinsă a terenurilor degradate.		Europei, Cooperarea în bazinul Mării Negre, etc), PNUD, USAID
Co-beneficiile accesului la energie cu emisii reduse de carbon Susținerea implementării Acordului de la Paris și a CDN 1) Promovarea tehnologiilor eficiente energetic și celor bazate pe energie regenerabilă, oferind beneficii socio-economice și îmbunătățind mijloacele de trai. 2) Promovarea necesităților de servicii energetice descentralizate în zonele rurale și urbane.	***Co-beneficiile accesului la energie cu emisii reduse de carbon*** 1) Promovarea tehnologiilor eficiente energetic și celor bazate pe energie regenerabilă, oferind beneficii socio-economice și îmbunătățind mijloacele de trai. 2) Promovarea necesităților de servicii energetice descentralizate în zonele rurale și urbane.	Agenția pentru Eficiență Energetică; Fondul Ecologic Național; APL, Agenți Economici, Beneficiari; IFAD, alți parteneri de dezvoltare RM; Fonduri UE (ex: POC RO-MD, POC MD-UA, Cooperarea în Sud-Estul Europei, Cooperarea în bazinul Mării Negre, etc), PNUD, USAID
De la coaliții locale spre cele globale pentru managementul substanțelor chimice și gestionarea deșeurilor 1) Reducerea și promovarea alternativei pentru utilizarea mercurului în extracția artizanală și de scară mică a aurului 2) Promovarea gestionării deșeurilor solide/plasticului și economiei circulare 3) Reducerea/eliminarea utilizării substanțelor chimice în agricultură 4) Consolidarea coaliților de la cele locale până la cele globale privind managementul substanțelor chimice, deșeurilor și mercurului	***De la coaliții locale spre cele globale pentru managementul substanțelor chimice și gestionarea deșeurilor*** 1) Promovarea gestionării deșeurilor solide/plasticului și economiei circulare 2) Reducerea/eliminarea utilizării substanțelor chimice în agricultură 3) Consolidarea coaliților privind managementul substanțelor chimice, deșeurilor și mercurului	Fondul Ecologic Național; Fondul de subvenționare în agricultură și dezvoltare rurală AIPA; APL, Agenți Economici, Beneficiari; IFAD, alți parteneri de dezvoltare RM; Fonduri UE (ex: POC RO-MD, POC MD-UA, Cooperarea în Sud-Estul Europei, Cooperarea în bazinul Mării Negre, etc), PNUD, USAID
Catalizarea soluțiilor urbane durabile 1) Capacități îmbunătățite pentru a promova soluții conduse de comunitate, inclusive din punct de vedere social și integrate pentru a aborda dezvoltarea urbană reziliență și cu emisii reduse 2) Soluții/abordări urbane inovative și inclusive socialmente demonstrate (inclusiv managementul deșeurilor și substanțelor chimice, energia, transport, protecția bazinelor hidrografice, servicii de ecosistem și biodiversitate) 3) Implementarea abordării de parteneriat public-privat pentru accesul la energie cu emisii reduse de carbon pentru comunitățile urbane marginalizate	***Catalizarea soluțiilor urbane durabile*** 1) Îmbunătățirea capacităților pentru dezvoltarea urbană rezilientă și cu emisii reduse prin soluții integrate și inclusive conduse de comunitate 2) Promovarea soluțiilor urbane inovative și social inclusive demonstrate (ex: managementul deșeurilor și substanțelor chimice, energia, transport, protecția bazinelor hidrografice, servicii de ecosistem și biodiversitate) *3)* Promovarea parteneriatelor public-privat pentru accesul la energie cu emisii reduse de carbon în comunitățile marginalizate	Fondul național de dezvoltare regională; Fondul Ecologic Național; Agenția pentru Eficiență Energetică; APL, Agenți Economici, Beneficiari; IFAD, alți parteneri de dezvoltare RM; Fonduri UE (ex: POC RO-MD, POC MD-UA, Cooperarea în Sud-Estul Europei, Cooperarea în bazinul Mării Negre, etc), PNUD, USAID

Adaptarea bazată pe comunitate (cu AusAID și altă finanțare – ne-eligibile cu finanțare GEF) 1) Reducerea vulnerabilității și îmbunătățirea capacității de adaptare a comunităților 2) Oferirea țărilor unor experiențe concrete de la nivel local privind adaptarea la schimbările climatice 3) Oferirea de lecții clare de politici și integrarea adaptării bazate pe comunitate în cadrul proceselor naționale.	***Adaptarea bazată pe comunitate*** 1) Reducerea vulnerabilităților și îmbunătățirea capacităților de adaptare a comunităților 2) Promovarea modelelor concrete de adaptare a comunităților locale la schimbările climatice *3)* Încurajarea politicilor de integrare a adaptării bazate pe comunitate în cadrul proceselor naționale.	Fondul Ecologic Național; Fondul național de dezvoltare regională; Fondul de subvenționare în agricultură și dezvoltare rurală AIPA; Agenția pentru Eficiență Energetică; APL, Agenți Economici, Beneficiari; IFAD, alți parteneri de dezvoltare RM; Fonduri UE (ex: POC RO-MD, POC MD-UA, Cooperarea în Sud-Estul Europei, Cooperarea în bazinul Mării Negre, etc), PNUD, USAID
Politica sectorului privat și platformele dialogului de planificare OSC-Guvern 1) Promovarea/consolidarea vocilor și participării comunității în politicile globale și naționale, elaborarea de strategii cu privire la mediul global și probleme de dezvoltare durabilă	***Politica sectorului privat și platformele dialogului de planificare OSC-Guvern*** 1. Încurajarea participării comunității în politicile globale și naționale, la elaborarea de strategii globale relevante mediului și dezvoltării durabile	IFAD, alți parteneri de dezvoltare RM; Fonduri UE (ex: POC RO-MD, POC MD-UA, Cooperarea în Sud-Estul Europei, Cooperarea în bazinul Mării Negre, etc), PNUD, USAID
Consolidarea incluziunii sociale (obligatoriu) 1) Promovarea inițiativelor direcționate 2) Integrarea incluziunii sociale în toate proiectele (de ex. femei/fete, băștinași, tineri, persoane cu dizabilități)	***Consolidarea incluziunii sociale*** 1. Promovarea inițiativelor direcționate 2. Integrarea incluziunii sociale în toate proiectele	Fondul național de dezvoltare regională; APL, Agenți Economici, Beneficiari; IFAD, alți parteneri de dezvoltare RM; Fonduri UE (ex: POC RO-MD, POC MD-UA, Cooperarea în Sud-Estul Europei, Cooperarea în bazinul Mării Negre, etc), PNUD, USAID
Managementul cunoștințelor (obligatoriu) *1) Captarea cunoștințelor și lecțiilor din proiecte și activități* *2) Îmbunătățirea capacităților OSC/OBC* *3) Realizarea schimburilor Sud-Sud pentru promovarea transferului de tehnologii și replicarea bunelor practici*	***Managementul cunoștințelor*** *1. Captarea cunoștințelor și lecțiilor din proiecte și activități* *2. Îmbunătățirea capacităților OSC/OBC* *3. Realizarea schimburilor Sud-Sud pentru promovarea transferului de tehnologii și replicarea bunelor practici*	Fondul național de dezvoltare regională; APL, Agenți Economici, Beneficiari; IFAD, alți parteneri de dezvoltare RM; Fonduri UE (ex: POC RO-MD, POC MD-UA, Cooperarea în Sud-Estul Europei, Cooperarea în bazinul Mării Negre, etc), PNUD, USAID
Managementul rezultatelor, monitorizare și evaluare (obligatoriu) *1) Administrarea noii strategii M&E în programul de țară, elaborarea și implementarea proiectelor și luarea deciziilor utilizând mecanismele participative*	***Managementul rezultatelor, monitorizare și evaluare*** *1) Administrarea noii strategii M&E în programul de țară, elaborarea și implementarea proiectelor și luarea deciziilor utilizând mecanismele participative*	Fondul național de dezvoltare regională; APL, Agenți Economici, Beneficiari; IFAD, alți parteneri de dezvoltare RM; Fonduri UE (ex: POC RO-MD, POC MD-UA, Cooperarea în Sud-Estul Europei, Cooperarea în bazinul Mării Negre, etc), PNUD, USAID

4. PEISAJE TERESTRE PRIORITARE ȘI INIȚIATIVE STRATEGICE EO7

4.1 Acordarea de granturi în cadrul peisajelor terestre prioritare

a) Procesul de selectare a peisajelor terestre prioritare

Republica Moldova nu are țărm marin, de aceea în Strategie sunt țintite doar peisajele terestre, cele marine nefiind luate în considerație. În perioada anterioară EO 6, întreg teritoriul Republicii Moldova, inclusiv regiunea transnistreană, din considerente de dimensiune mică, era abordat ca și un singur peisaj. Aceeași abordare a teritoriului național în întregimea sa este urmată și în majoritatea strategiilor relevante mediului din țară.

În perioada noiembrie-decembrie 2019 au avut loc un șir de acțiuni de comunicare cu potențialii beneficiari ai fondurilor PGM GEF, care în majoritate au optat pentru ca arealul de implementare a viitoarelor proiecte PGM pentru EO7 să fie întreg teritoriul Republicii Moldova. Astfel, în urma sondajului cu actorii relevanți (ONG, APL, reprezentanți ai autorităților de mediu, savanți, etc) referitor la *Criteriile pentru selectarea peisajelor terestre și marine* a rezultat necesitatea menținerii aceleiași abordări de ”țară mică – peisaj unic” (Anexa 1).

În același timp, a fost dezbătută prioritatea pentru Republica Moldova a inițiativelor globale GEF, care ajustate la contextul local au fost selectate după cum urmează:

- Conservarea bazată pe comunitate a ecosistemelor și speciilor amenințate;
- Co-beneficiile accesului la energie cu emisii reduse de carbon;
- De la coaliții locale spre cele globale pentru managementul substanțelor chimice și gestionarea deșeurilor;
- Catalizarea soluțiilor urbane durabile;
- Adaptarea bazată pe comunitate;
- Consolidarea incluziunii sociale;
- Managementul cunoștințelor;
- Managementul rezultatelor, monitorizare și evaluare.

Inițiativele OSC-urilor legate de *Agricultură și pescuit durabil, precum și securitatea alimentară* vor fi susținute în efortul de conservare a peisajului agricol și rural, îmbunătățirea practicilor pentru protecția solurilor și dezvoltarea durabilă a comunităților locale. La fel, toate inițiativele de a promova *Politica sectorului privat și platformele dialogului de planificare OSC-Guvern* vor fi încurajate în majoritatea proiectelor ca și măsuri orizontale, pentru a putea scala efectele cooperării dintre principalii actori relevanți eficienței proiectelor de mediu.

Totodată, este important ca până la 70% dintre fondurile PGM/GEF să fie direcționate de beneficiari către acțiuni specifice de restabilire a sectoarelor degradate/erodate prin împădurire sau înierbare, fortificare a sistemului de arii naturale protejate și zone umede, aplicarea locală a soluțiilor de eficiență energetică din surse alternative, reducerea deșeurilor solide, plasticului și substanțelor chimice din sectoare economice consumatoare de terenuri.

La fel, în urma dezbaterilor publice organizate a rezultat necesitatea focusării pe un număr compact de indicatori de monitorizare eficientă a proiectelor promovate de OSC/OBC, astfel încât să fie posibilă acoperirea echilibrată a indicatorilor de bază, specifici și orizontali ai inițiativelor strategice în plan teritorial.

Totodată, procesul de selectare a peisajelor terestre pentru acordarea de granturi în EO7 va asigura obiectivitatea, transparența și participarea deplină a actorilor relevanți de pe întreg teritoriul național, inclusiv regiunea transnistreană.

b) Peisaje terestre selectate pentru EO7

Procesul de realizare și actualizare a abordării de peisaj a inclus o argumentare științifică supusă dezbaterilor publice, inclusiv implicarea participativă a actorilor din 3 regiuni ale țării. La fel s-au analizat angajamentele de țară, reflectate în strategiile naționale, referitor la îmbunătățirea anumitor peisaje. Acest exercițiu a condus la formularea unei Strategii a EO7 axată pe intervenții într-un peisaj terestru unic la nivel de țară, dar cu accente tematice specifice Republicii Moldova (Anexa 1).

În scopul intervențiilor la nivel de EO7, este argumentată științific necesitatea extinderii peisajelor cu valoare ecologică sporită (păduri, pășuni). Sunt în țară areale critice (Câmpia Bălților, Câmpia Nistrului Inferior, Stepa Bugeacului), unde există necesitatea extinderii peisajelor cu valoare ecologică sporită, consolidării acestor categorii de peisaje și plantării speciilor autohtone. Totuși, deoarece terenurile pretabile pentru împădurire sunt relativ restrânse (circa 8% la nivel național), se propune identificarea terenurilor pentru extinderea pășunilor prin înierbare, care au o pretabilitate înaltă datorită condițiilor pedologice mai favorabile.

În contextul necesității dezvoltării peisajelor naturale sunt încurajate acțiuni de extindere a rețelei ecologice naționale (în special celei de nivel local), având ca nuclee ariile naturale protejate de stat. Angajamentul Guvernului de a extinde suprafața cu arii naturale protejate de stat de la 5,6% până la 10% până în anul 2024 este favorabil implicării comunităților locale în acest sens. La fel și pentru necesitatea creării zonelor și fâșiilor de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă, astfel încât practic fiecare comună din Republica Moldova are posibilitatea de extindere a peisajelor cu valoare ecologică sporită. Totodată, 1528 km^2 sunt afectați de alunecări de teren și 550 km^2 sunt soluri puternic erodate (6,2% din teritoriul țării, în special Podișul Codrilor) care fiind terenuri degradate necesită ameliorare prin implicarea comunităților locale.

c) Inițiativele strategice EO7 în peisajele terestre

În urma unui proces vast de consultări publice cu actorii relevanți (Anexa 1) a fost constatată necesitatea intervenției prioritare pe 8 inițiative strategice (inclusiv 3 obligatorii) pentru a fi implementate în Republica Moldova. Această intervenție multifocală este argumentată prin necesitatea de a încuraja un număr mare de inițiative de mediu promovate de OSC, acoperirea maximală a teritoriului țării, dar cu aplicare prioritară în zone ce răspund clar criteriilor peisajelor periclitate.

Totodată abordarea de peisaj va ține cont de următoarele necesități specifice Republicii Moldova:

- îmbunătățirea habitatelor naturale și a biodiversității prin abordări prietenoase în sectoare cheie,
- sporirea gradului de acoperire a teritoriului național cu arii protejate prin acțiuni participative locale,
- restabilirea terenurilor degradate în peisajele rurale și reducerea defrișărilor,
- protejarea ecosistemelor afectate de agricultură și industriile conexe,
- descentralizarea serviciilor energetice în zonele rurale și urbane,
- micșorarea deșeurilor solide, plasticului, substanțelor chimice, mercurului în peisajul țării,
- reducerea utilizării substanțelor chimice pe terenurile agricole,
- îmbunătățirea stării peisajului urban și rural prin dezvoltare de capacități, soluții urbane inovative și social inclusive demonstrate,

- asigurarea accesului la energie cu emisii reduse de carbon în comunitățile locale
- implicarea comunității pentru reducerea vulnerabilităților și îmbunătățirea capacităților de adaptare la schimbările climatice.

În acest sens, beneficiarii de granturi vor promova măsuri de implicare participativă largă a comunității și actorilor relevanți, inclusiv pentru co-finanțare, pentru a obține un impact mai mare datorită abordării integrate/cu axări multiple în fiecare intervenție pentru peisajele terestre selectate. La fel, se va susține în continuare oportunitatea de co-finanțare a inițiativelor finanțate din alte surse pentru sporirea efectului sinergiei intervenției pe un spectru larg de probleme de mediu.

4.2 Acordarea de granturi în afara peisajelor terestre

Deoarece, o parte importantă din resurse vor fi utilizate într-un mod strategic și susținut pentru proiectele relevante peisajului terestru selectat, acțiunile ce nu țintesc clar anumite peisaje vor fi de asemenea încurajate pentru scalarea impactului implicării comunităților, folosirea noilor tehnologii, conștientizarea favorabilă unui mediu protejat. Astfel, în afara peisajelor terestre selectate vor fi susținute acțiunile inovative, inclusive și cu impact, orientate spre atingerea indicatorilor orizontali. O parte din inițiativele din afara peisajelor terestre prioritare vor include proiectele de tipul Grantor+, inclusiv platformele de dialog OSC-Guvern-Sectorul privat, acțiuni de incluziune socială[3] și managementul cunoștințelor (până la 30% din resurse). Inițiativele Grantor+ vor fi supuse reglementărilor obișnuite de acordare a granturilor în cadrul GEF sau altor surse de cofinanțare în parteneriat cu OSC/OBC relevante.

a) Platforma de dialog OSC-Guvern-Sectorul privat

Sectorul neguvernamental are un rol mare în sensibilizarea asupra problemelor ce uneori sunt ignorate de către autoritățile publice, totodată OSC contribuie la crearea unui "pod" de legătură între nivelul local și factorii de decizie naționali/locali pentru a influența politica de mediu, facilita preluarea bunelor practici și consolida comunicarea între actori. Acestea, prin utilizarea capacităţilor organizatorice, resurselor umane antrenate, conjuncturii locale, pot monitoriza și sprijini activitatea autorităților publice în realizarea angajamentelor de mediu. PGM GEF va susține OSC-urile din Republica Moldova care pot acoperi nevoile comunităţii mai bine decât o poate face sectorul public. Astfel, Programul va susține pentru majoritatea proiectelor diferite activități orizontale orientate spre dezvoltarea platformelor de dialog OSC-Guvern-Sectorul privat organizate pentru implementarea în comun a acțiunilor de favorizare a unor rețele naționale ce au în vizor protecția mediului (ex: REN, Emerald, Comitetele bazinelor acvatice, LEADER, etc), dar și alte angajamente prin care sectorul neguvernamental poate influenţa dezvoltarea comunităţii, inclusiv în utilizarea experiențelor și lecțiilor însușite pentru a forma și influența politicile de mediu.

Vor fi încurajate: i) întruniri cu participarea ONG și APL/APC pentru asigurarea schimbului de informații și opinii pe elaborarea și monitorizarea implementării politicilor de mediu; ii) susținerea platformelor și Consiliilor ONG-urilor naționale, regionale, locale (ex: Consiliul ONG, Platforma Națională a Forumului Socității Civile a Parteneriatului Estic, et.) și creare de grupuri de lucru pe diferite subiecte; iii) cursuri de instruire și seminare informative pentru funcționari de stat și ONG-uri pentru consolidarea capacităților în procesul de elaborare și monitorizare a

3 Ca și în Etapa Operațională anterioară (EO6, 2015-2019), pe parcursul EO7 proiectele interdisciplinare în afara zonelor de axare ale peisajelor terestre/marine specifice ar putea utiliza până la 30% din alocațiile de grant EO7 PGM (de bază și STAR) de îndată ce vor fi convenite criteriile pentru prioritizarea și selectarea unor astfel de proiecte.

implementării politicilor de mediu; iv) elaborarea și adoptarea măsurilor de garantare a transparenţei activităţii legate de mediu atât a ramurii legislative, cât şi a celei executive la toate nivelele, de la Parlament şi Guvern până la consiliile raionale, locale şi primării; v) elaborarea modelelor de susținere de către stat a societății civile, sectorul privat și cetățeni pentru sporirea ratei de co-finanțare a proiectelor susținute de PGM GEF; vi) promovarea voluntariatului în domeniul mediului cu implicarea societății civile, organizațiilor de stat, a sectorului privat și a cetățenilor; vii) dezvoltarea comunicării dintre ONG-uri și APC/APL prin instrumente electronice (e-guvernanță, e-platforme, site-uri, media socială, calendarul comun al evenimentelor, chestionare, evaluarea rezultatelor proiectelor PGM GEF etc.); viii) promovarea dialogului care ar contribuie la apropierea domeniilor agricultură și mediu; ix) dezvoltarea capacităților ONG locale de mediu pentru promovarea dialogului pe probleme majore de mediu (ex: problemele Nistrului, Rețeua Ecologică Națională, Acordul de asociere cu UE, etc), dar și pentru elaborarea politicilor locale de mediu, etc.

b) ***Promovarea incluziunii sociale, inclusiv a egalității de gen și abilității femeilor***

PGM/GEF va încuraja promovarea incluziunii sociale de către OSC prin acțiuni de asigurare a vizibilității opiniei diferitor grupuri sociale, includerea nevoilor și preocupărilor grupurilor marginalizate sau social vulnerabile, asigurarea accesului la interacţiune socială pe diverse dimensiuni (economice, sociale, culturale, religioase și politice), respectarea drepturilor tuturor categoriilor de cetăţeni implicaţi, nediscriminarea accesului la diverse tipuri de resurse puse la dispoziție de actorii implicați în proiectele susținute de GEF, etc. Politica GEF privind garanțiile sociale și de mediu vor fi aplicate pentru fiecare proiect susținut de PGM GEF. La fel, proiectele vor susține activități specifice pentru promovarea egalității de gen și abilitării femeilor, băștinașilor și tinerilor, încurajarea participării persoanelor cu dizabilități.

O analiza succintă arată că, în RM, țară agrară cu o parte mare a resurselor naturale amplasate în spațiile rurale, numărul femeilor este mai mare decât al bărbaților (1705 mii bărbați și 1842 mii femei în anul 2018). Deși tendința ultimilor ani arată că femeile în mare parte migrează din mediul rural, oricum procentul acestora implicat în activități agricole este unul mare. Conform datelor statistice, la nivelul anului 2018 pe întreg teritoriul RM (deoarece întreg teritoriul țării a fost selectat ca peisaj prioritar pentru proiecte susținute de PGM GEF EO7) în domeniul agriculturii erau antrenați 244 mii de bărbați și 207 mii de femei, în creștere pentru ambele genuri în comparație cu anul 2017 (când numărul bărbaților antrenați în agricultură era 223 mii, iar femeilor – 167 mii).
Disparitatea salariala de gen în domeniul agriculturii, silviculturii și pescuitului în anul 2018 constituia 11,8%, cu o mică scădere în comparație cu anul 2016 (12,6%).

Datele statistice (2018) constată că populația aptă de muncă (15-65 ani) în RM a constituit 1186 mii persoane, dintre care 590,6 mii bărbați și 595,4 mii femei. Însă funcții de conducere a întreprinderilor în acest sens erau ocupate de 2362 de bărbați și doar 1191 de femei. Din numărul total al populației RM apte de muncă și care muncește pe teritoriul țării, funcții de conducere ocupă 0,4% din bărbați și doar 0,2% din rândul femeilor, deci de două ori mai mic.

În ceea ce ține de ponderea femeilor în RM în procesul decizional putem menționa că la nivelul anului 2018 la nivel ministerial procentul acestora era 33,3%, iar în parlament – doar 20,8%.

Astfel, în RM chiar dacă legea garantează[4] femeilor drepturi egale cu bărbații, multe femei au mai puțin control asupra resurselor naturale. Cercetările arată că dacă femeilor li s-ar acorda de facto același acces la resursele

[4] Legea nr.5 din 09/02/2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați

de producție ca și bărbaților, productivitatea agricolă în țară ar putea crește cu 20-30%, ceea ce în rândul său ar reduce sărăcia și ar îmbunătăți capacitatea femeilor de a-și susține familiile și de a gestiona durabil și utiliza resursele naturale.

Totuși PGM GEF, bazându-se pe rezultatele anterioare de incluziune a femeilor în proiecte (din 38 proiecte PGM GEF din EO6, 16 proiecte au fost conduse de femei (42%), iar 21 de proiecte (55%) au promovat direct egalitatea între sexe şi împuternicirea femeilor), va susține în continuare în EO7 cote mai ridicate decât media națională, indicator de bază servind valoarea de 50% pentru proiectele conduse de femei și/sau integrează mecanisme concrete pentru participarea sporită a femeilor.

PGM intenționează să sprijine unele dintre punctele de intrare identificate pentru a remedia această situație, inclusiv:

- Susținerea accesului îmbunătățit, a utilizării și a controlului femeilor pentru resurse, inclusiv pământ, apă, pădure și pescuit prin: (i) contribuirea la formarea politicilor și normelor de gen pentru a îmbunătăți accesul și controlul femeilor asupra pământului, apei, pădurilor și a altor resurse naturale; (ii) furnizarea de sprijin direcționat pentru sensibilizarea și asistarea femeilor în exercitarea drepturilor lor legale; (iii); îmbunătățirea capacității femeilor de luare a deciziilor cu privire la pământ, păduri, apă și alte resurse biologice pe care le utilizează;
- Îmbunătățirea participării femeilor și a rolului lor în procesele de luare a deciziilor cu privire la resursele naturale, la toate nivelurile cu femei ca agenți de schimbare prin promovarea angajării egale a femeilor în procesele de planificare comunitară, rurală și urbană.

Abordarea lacunelor de gen legate de participare și leadership în luarea deciziilor pot ajuta la crearea mai reprezentativă a instituțiilor și politicilor precum și ajutând femeile să se implice mai bine în decizii care modelează planificarea mediului, elaborarea politicilor, promovarea de soluții și practici durabile.

- PGM GEF la rândul său va contribui în RM prin CN și CNC la creșterea rolului femeilor în societate prin luare în considerare a genului ca și unul dintre principalele criterii pentru aprobarea proiectelor.
- CNC PGM GEF vor utiliza o listă de verificare și criterii pentru evaluarea și analizarea proiectelor referitor la cum integrează genul.
- PGM GEF Moldova în continuare acceptă și încurajează scriere de propuneri de proiecte în limbile română și rusă, încurajând astfel creșterea implicației atât a femeilor, cât și reprezentanților grupurilor social vulnerabile și tinerilor.
- La toate fazele de elaborare și realizare a proiectelor în cadrul PGM vor fi analizate rolurile în comunitate și proiect a bărbaților și femeilor și participarea acestora în proiectarea, aprobarea, implementarea și monitorizarea proiectului. Evaluarea nevoilor ca instrument se va utiliza la faza de dezvoltare a proiectului și este pentru a defini rolurile femeilor și bărbaților la începutul proiectului. Asta va ajuta la reducerea la minimum a conflictelor dintre diferite părți interesate în fazele ciclului de proiect în ceea ce privește rolurile în activitățile de proiect și partajarea beneficiilor proiectului.

- Pe parcursul realizării proiectelor susținute de PGM GEF Moldova va fi utilizată evaluarea pe teren, inclusiv monitorizarea și evaluarea participării pe baza de indicatori axați pe gen[5] pentru a urmări starea integrării aspectelor de gen în toate proiectele.

c) Managementul cunoștințelor

PGM/GEF urmărește ca fiecare proiect să includă un plan de învățare și de gestionare a cunoștințelor pentru a capta, partaja și disemina lecțiile însușite și bunele practici identificate. Aceste angajamente trebuie să stabilească ținte clare ale învățării, resursele necesare, metodologii explicite pentru gestionarea cunoștințelor, diseminarea lor în timpul și după finalizarea proiectului. Evenimentele de învățare și schimb de cunoștințe vor combina întâlniri față-în-față, distribuții pe pagini web, on-line forumuri și rețele tematice, training-uri, webinar, conferințe video, elaborare și diseminarea de studii tematice relevante biblioteci, etc.

Portofoliul de țară al proiectelor PGM cu societatea civilă, guvernul, sectorul privat și alți actori relevanți procesului pentru generarea de cunoștințe va conține printre altele o evaluare a rezultatelor învățării, cunoștințele generate și partajate, tipul produselor de cunoștințe, târguri de cunoștințe, schimb de la coleg la coleg, utilizarea locațiilor de demonstrare. Totodată se va urmări modalități eficiente de a genera un impact mai mare și încurajarea replicării și extinderii inovațiilor, inclusiv prin realizarea bibliotecii digitale extinse EO7.

5. PLANUL DE COMUNICARE

Comunicarea e o măsură strategică, iar gestionarea şi comunicarea informaţiilor va fi asigurată prin strategia echipei PGM/GEF de a implica și de a comunica cu actorii cheie și OSC din Republica Moldova pentru a promova participarea largă, dezvoltarea relațiilor eficiente și încurajarea parteneriatelor pe întreagă perioadă EO7 și la orice etapă a ciclului proiectelor susținute (preliminară-informativă, depunere, implementare, raportare).

Programul și fiecare grantor va articula clar contribuția PGM la prioritățile naționale, programarea GEF și strategiile PNUD printr-o abordare sistematică şi pro-activă de informare a OSC şi publicului prin interemediul mass media, reţelelor de socializare, consultări publice, activităţi de informare şi conţientizare, relaţii internaţionale, etc.

Planul de comunicare al programului de țară PGM este structurat pe două componente principale de comunicare (internă, externă), asigurând o abordare deschisă, profesionistă, de încredere, accesibilă, cu surse transparente de informaţii pentru o mai bună vizibilitate, credibilitate și reputație. Totodată, comunicarea internă va susţine procesul de monitorizare şi evaluare pe întreaga perioadă, în timp ce activitățile de comunicare externă, țintind indicatorii orizontali, va asigura transparența necesară a programului, accesul la informaţii pentru toți actorii interesați, gestionarea în acest sens a mesajelor-cheie. Mesajele cheie vor fi în conformitate cu strategia de comunicare globală a PGM și cu audiența-țintă din Republica Moldova. Implementarea acestor activități va spori prezența în media vizuală, site-uri web și media socială, evenimente, rapoarte și publicații, buletine de știri și alte tehnologii noi comunicaționale sau modalități inovative. Planul de comunicare ține obiective clare:

- înțelegerea mai bună a problemelor ce țin de mediul global și dezvoltarea durabilă (inclusiv mijloacele de trai, reducerea sărăciei, dimensiunea de gen, etc);

[5] Referință la http://lex.justice.md/md/315674/

- ridicarea nivelului de conștientizare și mobilizare a resurselor și acțiunilor pentru abordarea problemelor de mediu la nivel de țară și nivel local;
- promovarea parteneriatelor și a implicării;
- armonizarea activităţii desfăşurate în interes comun şi în beneficiul grupurilor – ţintă al PMG;
- promovarea transparenţei activităţii desfăşurate şi îmbunătățirea percepţiei asupra condiţiilor şi procedurilor de grantare PGM pentru EO7.

6. PLANUL DE PARTENERIAT ȘI MOBILIZARE A RESURSELOR

Planul de parteneriate și mobilizarea resurselor EO7 ține seama consolidarea impactului și durabilității acordării de granturi sub egida programului de țară PGM și rolurilor Grantor+. În EO7 va fi continuată abordarea de co-finanţare a proiectelor după schema 1:1, unde pentru fiecare dolar cheltuit din fondurile GEF, necesită un dolar din alte surse atrase, din care doar până la 50% poate fi în natură, iar cel puţin 50% din co-finanţare trebuie să fie în bani. Strategia pentru EO7 va menține echilibrul necesar al distribuției fondurilor disponibile între inițiativele strategice selectate în conformitate cu rezultatele financiare ale perioadei anterioare și sondajului de evaluare a potențialului de co-finanțare al beneficiarilor.
Totodată, vor fi încurajate proiectele de scară mică, fiind susținute inclusiv OSC locale fără experiență. ONG-urile cu experiență sunt încurajate să promoveze proiecte în consorțiu cu cele locale pentru a realiza mai bine schimbul de experiență și bunele practici.

6.1 Numerarul planificat și asigurat, precum și cofinanțarea în natură

PGM/GEF pentru EO7 are asigurată o anvelopă financiară de 500000 USD, la care se va atrage din co-finanțarea obligatorie minim o sumă similară (inclusiv maxim 50% în natură) din surse diverse. La nivel de proiect grantul va constitui până la 50,000 USD grant pentru proiecte simple și până la 150000 USD pentru proiecte strategice. Totodată se va urmări ca distribuția la nivel de peisaj terestru să fie alocată până la 70% din anvelopa financiară totală PGM/GEF.

6.2 Oportunitățile de cofinanțare

În urma consultărilor publice, chestionarea potențialilor beneficiari și actorilor relevanți au fost determinate activitățile concrete și abordările pentru a facilita cofinanțarea necesară în proiectele promovate de OSC-uri. Aceste surse pot fi: APL, agenți economici interesați, donatori/parteneri de dezvoltare (GIZ, SIDA, ADA, IFAD, Solidarity Fund PL în Moldova, etc), cetățeni/beneficiari direcți, Guvern/bugetul de stat (Fondul ecologic național, FNDR, AEE), fonduri UE, alte surse (Consilii raionale, voluntari, colaborarea mai largă cu alte proiecte, băștinași migrați, Fundraising, ONG-uri, elevi, profesori).
Activitățile concrete și abordările pentru a facilita cofinanțarea proiectelor vor fi structurate pe următoarele dimensiuni:

- resursele GEF (inclusiv altele decât PGM) și non-GEF (donatori multilaterali/bilaterali, fundații, etc) pentru implementarea Inițiativelor strategice SPȚ și susținerea abordării ODD ONU 2030;
- recuperarea costurilor pentru co-finanțarea unei cote a costurilor non-grant al programului de țară PGM (i.e. resursele PNUD, Bugetele publice naționale, contribuțiile Guvernului, donatorii bilaterali);
- oportunitatea și flexibilitatea PGM GEF de a servi drept instrument de co-finanțare pentru alte proiecte și programe relevante;
- finanțarea potențială din partea sectorului privat (ex. susținerea întreprinderilor durabile de succes pentru extinderea acestora). Anexa 4

6.3 Grantor+ și oportunitățile de parteneriat

Echipa PGM incluzând CNC și Grupurile de consiliere tehnică (GCT) va acorda asistență comunităților și OSC de a elabora propuneri pentru a accesa alți donatori și organizații de finanțare. Deși fondurile ar putea să nu meargă direct spre PGM, această activitate poate fi luată în considerație drept parte din mobilizarea resurselor, deoarece există un flux în creștere de resurse spre actorii PGM datorită suportului oferit. Abordări pentru facilitarea acestor oportunități pot fi: (i) asocierea a 2 aplicanți la 2 finanțatori diferiți sub umbrela „unui singur proiect" sau „proiect integrat" (ex: PGM GEF și Solidarity Fund PL în Moldova), (ii) co-finațarea în baza unui acord dintre 2 finanțatori diferiți, (iii) cumularea activităţilor complementare care implică mobilizarea comunităţilor, implicarea tinerilor, etc.

7. PLANUL DE GESTIONARE A RISCURILOR

Riscurile cheie anticipate în implementarea SPȚ pe parcursul EO7 țin de următoarele aspecte: (i) riscurile sociale și de mediu (cu referire la Garanțiile Sociale și de Mediu ale PNUD); (ii) riscurile climatice; (iii) alte riscuri posibile. În tabelul de mai jos sunt trecute toate riscurile identificate, estimând gradul și probabilitatea riscului, cât și măsurile relevante de atenuare a riscului.

Tabelul 3. Descrierea riscurilor identificate în EO7

Descrieți riscul identificat	Gradul riscului (redus, mediu, înalt)	Probabilitatea riscului (redusă, medie, înaltă)	Măsurile prevăzute de atenuare a riscului
Dificultăți legate de cofinanțarea mare (50%)	înalt	înalt	Acorduri de susținere cu alți donatori pentru cofinanțarea de proiecte de mediu; Promovarea de acțiuni în strategiile locale, care ar facilita cofinanțări ale APL-urilor
Diminuarea numărului de aplicanți și implicarea redusă a ONG-urilor	înalt	mediu	Promovarea mai activă a PGM în acțiuni "de la om la om"; Diseminarea informației în parteneriat cu APC despre implementarea politicilor de mediu
Pasivitatea populației și APL	înaltă	înaltă	Concentrarea pe promovarea unor acțiuni de necesitate stringentă
Riscuri legate de continuitatea rezultatelor	înaltă	înaltă	Concentrarea pe atingerea unor indicatori durabili

proiectelor implementate			
Dificiența resurselor umane calificate în atragerea și implementarea proiectelor	mediu	mediu	Măsuri de asistență calificată în procesul de elaborare și implementare a proiectelor
Instabilitatea politică	medie	medie	Neimplicarea în acțiuni politice
riscurile de mediu	medie	medie	Flexibilitatea acțiunilor PGM pentru a putea reacționa prompt la noile provocări
riscurile climatice	înaltă	medie	Flexibilitatea acțiunilor PGM pentru a putea reacționa prompt la noile provocări

Pe parcursul implementării SPȚ EO7 riscurile vor fi urmărite și la necesitate revizuite pe parcursul actualizării anuale a strategiei și pregătirii RAM. Periodic și prin consultarea OSC/OBC și actorilor relevanți se va face o evaluare clară a gradului şi valabilităţii riscului, precum și eficiența măsurilor întreprinse de atenuare a riscurilor. Intervențiile ulterioare vor ține de ajustarea probabilității riscului, eliminarea unor riscuri sau apariția noilor riscuri, identificând și noile măsuri de reducere a lor. Conform constatărilor efectuate se va propune ajustarea corespunzătoare a Strategiei PGM/GEF pentru EO7.

8. PLANUL DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE

Planul de monitorizare și evaluare urmează *Îndrumările Programului de Țară M&E PGM (2019).* Acesta reflectă abordările de monitorizare atât la nivel de țară, cât și la nivel de proiect, precum și cadrul de rezultate previzionate a SȚP.

8.1 Abordările de monitorizare la nivel de proiect și țară

Procesul de monitorizare și evaluare (M&E) reprezintă un ansamblu de acțiuni orizontale desfășurate regulat și la fiecare etapă de proiect (planificare, formulare/depunere, implementare, raportare, analiza rezultatelor). Constituind un plan de bază al programului PGM/GEF, are drept scop măsurarea printr-un sistem clar de raportare a progresului și realizărilor obținute la nivel de țară și de fiecare proiect pentru preîntâmpinarea dificultăților de implementare și evaluare a calității obiectivelor atinse. În procesul de monitorizare se va urmări modul în care activitățile proiectului duc la atingerea rezultatelor și indicatorilor planificați, inclusiv pentru operarea unor ajustări necesare pentru a îmbunătăți prestația proiectului. Totodată, evaluarea va fi o activitate periodică menită să aprecieze relevanța, performanța, efectele și impactul unui proiect în raport cu obiectivele țintite, dar și indicatorii PGM/GEF.

O atenție specială va fi acordată aspectelor ce țin de asigurarea calității datelor. În acest sens, procesul sistematic de înregistrare a proiectelor și a datelor la nivel de țară în baza de date a PGM va fi o activitate continuă și orizontală.

La nivel de proiect M&E va urmări progresul în atingerea rezultatelor angajate, de care este responsabil OSC-ul. În rapoartele sale (de progres, final) fiecare echipă de proiect va prezenta descrierea activităților realizate, gradul de atingere a indicatorilor de program și de proiect, bunele practici și lecțiile învățate din dificultățile întâmpinate, consumul mijloacelor alocate, evaluarea rezultatelor atinse, etc. La fel, în informațiile despre progresele în acțiunile întreprinse în conformitate cu planurile din propunerea de proiect, vor fi prezentate succesele și neajunsurile întâmpinate, pentru a putea asigura corecțiile necesare, dar și schimbul regulat de opinii cu CN al PGM GEF pentru un proces continuu de îmbunătățire și învățare. Totodată, în procesul de monitorizare şi evaluare a proiectului OSC-ul va implica şi grupurile ţintă şi partenerii, care au participat la elaborarea și implementarea acestuia. În rapoartele de M&E opiniile şi viziunile partenerilor trebuie să fie reflectate.

La nivel de ţară M&E rezultatelor tuturor proiectelor din portofoliul programului vor fi agregate și analizate în special pe următoarele dimensiuni: atingerea țintelor și indicatorilor SPȚ, sistematizarea și amplificarea bunelor practici și lecții învățate, îmbunătățirea relațiilor dintre actorii implicați, raportarea către echipa națională de gestionare a PGM/GEF.

Proiectele PGM vor fi trecute periodic printr-un sistem de monitoring orientat spre: (i) obținerea în baza rapoartelor a informațiilor despre progresele în relație cu rezultatele preconizate, stipulate în propunerea de proiect; (ii) identificarea punctelor forte și succeselor, precum și a punctelor slabe și neajunsurile potențiale de către echipele proiectelor; (iii) asigurarea regulată a feed-backului pentru un proces continuu de învățare și schimb de experiență între participanții la PGM. Comunicarea continuă (prin e-mail, telefon, skype, etc.) între echipele proiectelor și CN este esențială în procesul de monitorizare a proiectelor, inclusiv celor aflate în dificultate. Totodată, monitoringul va servi drept instrument de modificare a activităților pentru atingerea mai bună a rezultatelor preconizate.

Vizitele de monitorizare vor avea o periodicitate programată de minim 1-2 ori pentru fiecare proiect (de regulă corelate cu procesul de raportare de progres și finală) realizată de CN, inclusiv cu invitarea altor actori relevanți. Astfel, în teren se va observa realizarea efectivă a acțiunilor raportate ale proiectului și modul de implicare a beneficiarilor de grant. CN va documenta modul de atingere a indicatorilor de țară și inițiativelor globale GEF, impactul activităților realizate și bunele practici din Republica Moldova, precum și va constata discrepanțele sau derapajele de la contractele de grant. Astfel, în rapoartele de monitorizare se vor indica constatările, observațiile, recomandările și măsurile care urmează a fi luate de beneficiari, CN și CNC, care vor fi informați corespunzător.

Vizitele de monitorizare pot viza câteva proiecte unite într-un cluster pentru a putea scala performanțele asistenței PGM GEF. Organizarea vizitelor comune de monitoring cu alți donatori co-finanțatori (grantori, fundații, instituții academice, etc) a proiectelor PGM GEF este încurajată.

Evaluarea proiectelor la sfîrșitul termenului se va axa pe analiza performanței și rezultatelor proiectului reieșind din obiectivele fiecărui proiect, dar și a indicatorilor la nivel de țară, activitatea OSC-urilor și posibilitățile de îmbunătățire a capacităților de implicare a comunităților în rezolvarea problemelor de mediu. Planurile pentru evaluările portofoliului de proiecte PGM/GEF va corobora diferitele tipuri de rapoarte care vor ajuta programul la menținerea responsabilității, durabilității, permite replicabilitatea și oferă oportunitatea pentru identificarea și comunicarea bunelor practici.

Monitorizarea participativă și respectarea îndrumărilor etice sunt caracteristici importante ale M&E PGM. Astfel, fiecare grantor va prezenta metodele de realizare a monitorizării conduse de comunitate (ședințe și ateliere

comune, datelor sau studii participative, etc), actorii locali, membrii comunității, inclusiv persoanele vulnerabile, implicate periodic în definirea progresului și rezultatelor proiectului raportat.

Implicarea beneficiarilor proiectelor în procesul de M&E va amplifica înțelegerea reciprocă necesară în realizarea proiectului, va asigura date participative, reprezentative și credibile, precum și va consolida capacitățile actorilor implicați în dezvoltarea activităților comune. Aplicarea pe larg a implicării părților interesate în procesul de evaluare și auto-monitorizare, va scala experiența obținută în cadrul programului și înțelegerea mai bună a lecțiilor învățate.

Tabelul 4. Planul de M&E la nivel de program de țară

Activitatea de M&E	Scopul	Părțile responsabile	Sursa bugetară	Perioada de timp
Elaborarea Strategiei programului de țară	Cadrul pentru acțiuni, inclusiv identificarea proiectelor la nivel de comunitate.	CN, CNC, părțile interesate din țară, beneficiarii de granturi	Un grant PGM pentru planificarea grantului pentru implicarea consultanților va fi utilizat pentru a actualiza SPȚ EO7 .	La începutul EO7
Revizuirea anuală a SPȚ și analiza rezultatelor proiectelor la ședința CNC	Evaluarea eficacității proiectelor, portofoliului de țară; învățării, managementului adaptiv.	CN, CNC, Oficiul de Țară PNUD, Echipa Centrală de Management al Programului (ECMP).	Timpul personalului, bugetul operațional de țară.	Cel puțin revizuirea anuală[6] pentru a asigura SPȚ EO7 în atingerea rezultatelor scontate și realizarea unor schimbări la timp și bazate pe dovezi în SPȚ , după necesitate[7].
Studiul privind raportul anual de monitorizare[8]	Facilitarea raportării eficiente către ECMP și GEF. Servește drept instrument primar pentru a înregistra și prezenta rezultatele în mod analitic către donatori.	CN/AP în strânsă colaborare cu CNC. ECMP oferă îndrumare tehnică și suport, și primește cererea finală a țării pentru acțiuni ulterioare.	Timpul personalului	O dată pe an în iunie-iulie
Revizuirea portofoliului de țară	Captarea rezultatelor metodologice la nivel de portofoliu la un anumit	CN, CNC	Grantul de planificare PGM pentru implicarea consultanților va fi	O dată per etapă operațională

[6] Se recomandă ca revizuirea anuală a SPȚ să fie realizată în jurul perioadei de prezentare a RAM pentru ambele procese pentru a acumula beneficii de la un proces la altul (perioada sugerată este mai-iulie).

[7] Vă rugăm să notați că SPȚ EO7 va fi perceput ca un document dinamic și poate fi actualizat de echipa de țară a PGM și CNC în mod periodic pentru a reflecta orice ajustare necesară întru asigurarea impactului maxim. Acest proces de actualizare a SPȚ trebuie să facă parte din Revizuirea anuală a SPȚ .

[8] Prezentarea șa timp și de calitate la nivel de țară pentru *Procesul anual de monitorizare* este obligatorie. Drept un Program Global, acesta facilitează raportarea agregată de ECMP către GEF, PNUD și alți actori cointeresați.

Activitatea de M&E	Scopul	Părțile responsabile	Sursa bugetară	Perioada de timp
	moment pentru a aprecia schimbarea la nivel de impact, cât și adoptarea mai vastă. Obiectivul este de a susține raportarea către actorii interesați, învățarea și suportul pentru elaborarea strategică / implementarea SPȚ.		utilizat pentru a realiza revizuirea impactului ciclurilor operaționale anterioare și utiliza lecțiile însușite pentru elaborarea SPȚ EO7 cât și pentru implementarea acesteia. Poate fi oferit suport tehnic global M&E.	
Baza de date PGM	Asigurarea înregistrării tuturor contribuțiilor programului de țară și proiectelor în baza de date PGM.	CN, AP,	Timpul personalului	Pe tot parcursul etapei operaționale. Asigurarea calității și plenitudinii datelor înainte de ciclul anual de monitorizare (mai-iunie în fiecare an).
Audit	Asigurarea conformității cu standardele și normele de implementare/gestionare a proiectului.	UNOPS / Contractant extern. CN/AP pentru acordarea suportului solicitat.	Bugetul operațional global	Anual pentru țările selectate în baza evaluării riscurilor.

8.2 Cadrul de rezultate al SPȚ

Tabelul 5: Cadrul de rezultate pentru strategia programului de țară PGM EO7

Alinierea cu Obiectivele de Dezvoltare Durabilă la care va contribui SPȚ: obiectivul 3: Sănătate și stare de bine obiectivul 6. Apa curată și igiena obiectivul 7: Energie accesibilă și curată obiectivul 11: Orașe și comunități durabile obiectivul 12: Consum și producție responsabile obiectivul 13: Acţiune asupra climei obiectivul 15: Viața pe pământ obiectivul 17: Parteneriate pentru obiective
Sinergia cu Documentul Programului de Țară al PNUD (DPȚ): Schimbarea climei, mediului și energiei
Scopul Programului PGM EO7: Promovarea și susținerea inițiativelor inovative, inclusive și cu impact, precum și încurajarea parteneriatelor actorilor multipli la nivel local pentru abordarea problemelor globale de mediu în peisajele terestre/marine prioritare

1 Inițiativele strategice SPȚ PGM EO7	2 Indicatorii și Țintele SPȚ EO7 (Identificați țintele relevante pentru	3 Mijloacele de verificare
Inițiativa strategică 1: ***Conservarea bazată pe comunitate a ecosistemelor și speciilor amenințate*** • Îmbunătățirea și extinderea managementului ariilor protejate în cooperare cu autoritățile naționale, locale și sectorul privat. • Îmbunătățirea practicilor și abordărilor prietenoase biodiversității conduse de comunitate în sectoare cheie (de ex. agricultura, pescuitul, silvicultura, turismul, infrastructura, etc.) • Protecția speciilor amenințate prin acțiuni consolidate conduse de comunități locale • Înlăturarea defrișării din lanțul de aprovizionare și restabilirea extinsă a terenurilor degradate.	• **50 hectare de peisaje terestre se bucură de management îmbunătățit pentru a aduce beneficii biodiversității (plantații silvice noi, înierbări)** • **40 ha ale rețelei ariilor naturale protejate fortificate (inclusiv nuclee, coridoare ecologice, fâșii de protecție a bazinelor acvatice)** • 2 zone protejate în baza comunității • 10 specii periclitate protejate de comunitatea locală • **50 hectare de peisaje terestre se bucură de management durabil al terenurilor în sisteme de producere** • 20 de mici fermieri susținuți întru realizarea țintelor naționale ale neutralității degradării terenurilor. • Studii sau planuri de management pentru 5 arii naturale și zone protejate • Studii tematice pentru sporirea calității solului;	Raportare individuală a proiectului din partea echipelor de țară ale PGM (drept parte din raportul de progres la mijloc de termen și cel final). Variabilele de comparație din evaluarea inițială (utilizarea modelelor conceptuale și a datelor partenerilor după caz). Raportul anual de monitorizare (RAM), baza de date globale PGM. Revizuirea programului de țară Statistica sectorială națională Indicatorii rezilienței socio-ecologice pentru peisajele de producere (SEPL).
Inițiativa strategică 2: ***Co-beneficiile accesului la energie cu emisii reduse de carbon*** • Promovarea tehnologiilor eficiente energetic și celor bazate pe energie regenerabilă, oferind beneficii socio-economice și îmbunătățind mijloacele de trai. • Promovarea necesităților de servicii energetice descentralizate în zonele rurale și urbane.	• **2 tehnologii ale soluțiilor de acces energetic adaptate pe plan local și orientate spre comunități, cu demonstrații de succes sau extindere și replicare.** • 100 KW de capacitate instalată de energie regenerabilă de la tehnologiile locale (de ex. bazate pe tehnologii fotovoltaice si/sau eoliene de capacități mici). • **10 ha de culturi energetice (păduri și terenuri ne-forestiere cu restabilirea și consolidarea stocurilor de carbon inițiată)** • 30 gospodării care obțin acces energetic, cu co-beneficii estimate și valorate	Raportarea individuală a proiectului din partea echipelor de țară ale PGM (drept parte a raportului de progres de la mijloc de termen și cel final). Raportul anual de monitorizare (RAM), baza de date globale PGM. Revizuirea Strategiei programului de țară (contribuțiile CNC). Statistica sectorială națională. Rapoartele partenerilor de dezvoltare relevanți.
Inițiativa strategică 3: ***De la coaliții locale spre cele globale pentru managementul substanțelor chimice și gestionarea deșeurilor*** • Promovarea gestionării deșeurilor solide/plasticului și economiei circulare. • Reducerea/eliminarea utilizării	• **5 comunități depun eforturi pentru a spori nivelul de conștientizare și promovarea privind managementul temeinic al substanțelor chimice, deșeurilor și mercurului.** • 5 tone de poluanți organici persistenți lichizi și solizi, materiale și produse ce	Raportarea individuală a proiectului din partea echipelor de țară ale PGM (drept parte a raportului de progres de la mijloc de termen și cel final). Parteneriat strategic cu IPEN și partenerii de țară Mercury

substanțelor chimice în agricultură. • Consolidarea coaliților privind managementul substanțelor chimice, deșeurilor și mercurului.	conțin POP și mercur înlăturate sau eliminate (indicator de bază GEF 9.6). • **50 hectare de terenuri agricole degradate/poluate sunt restabilite** • 100 m^3 de sol productiv decontaminat, inclusiv pentru necesități agricole.	GOLD. Raportul anual de monitorizare (RAM), baza de date globale PGM. Revizuirea programului de țară. Indicatorii rezilienței socio-ecologice pentru peisajele de producere (SEPL). Statistica sectorială națională. Rapoartele partenerilor de dezvoltare relevanți.
Inițiativa strategică 4: ***Catalizarea soluțiilor urbane durabile*** • Îmbunătățirea capacităților pentru dezvoltarea urbană rezilientă și cu emisii reduse prin soluții integrate și inclusive conduse de comunitate. • Promovarea soluțiilor urbane inovative și social inclusive demonstrate. • Promovarea parteneriatelor public-privat pentru accesul la energie cu emisii reduse de carbon în comunitățile marginalizate.	• **5 comunități cu capacități îmbunătățite de a promova soluții integrate conduse de comunitate pentru dezvoltarea urbană rezilientă și cu emisii reduse.** • 5 soluții/abordări urbane bazate pe comunitate (inclusiv managementul substanțelor chimice și deșeurilor, energia, transport, ecoturism, protecția bazinelor hidrografice, servicii de ecosistem și biodiversitatea) sunt implementate. • 2 parteneriate public-privat pentru accesul la energie cu emisii reduse de carbon în comunitățile marginalizate •	Raportarea individuală a proiectului din partea echipelor de țară ale PGM. Raportul anual de monitorizare (RAM), baza de date globale PGM. Revizuirea programului de țară. Statistica sectorială națională. Rapoartele partenerilor de dezvoltare relevanți.
Inițiativa strategică 5: ***Adaptarea bazată pe comunitate*** • Reducerea vulnerabilităților și îmbunătățirea capacităților de adaptare a comunităților. • Promovarea modelelor concrete de adaptare a comunităților locale la schimbările climatice. • Încurajarea politicilor de integrare a adaptării bazate pe comunitate în cadrul proceselor naționale.	• **5 comunități locale cu capacități sporite pentru adaptarea la condiții climatice extreme** • 2 modele concrete de adaptare a comunităților locale la schimbările climatice.	Raportarea individuală a proiectului din partea echipelor de țară ale PGM. Raportul anual de monitorizare (RAM), baza de date globale PGM. Revizuirea programului de țară. Statistica sectorială națională. Rapoartele partenerilor de dezvoltare relevanți.
Inițiativa strategică 6: ***Consolidarea incluziunii sociale:*** • Promovarea inițiativelor direcționate; • Integrarea incluziunii sociale în toate proiectele .	• *500 beneficiari direcți dezagregați după gen ca un co-beneficiu al investiției GEF.* • *100 reprezentanți din grupul de incluziune socială (băștinași, femei, tineri, persoane cu dizabilități, fermieri, alte grupuri marginalizate) susținuți cu participare importantă în platformele de dialog.* • *50% proiecte PGM conduse de femei și/sau integrează mecanisme concrete pentru participarea sporită a femeilor.* • *50% proiecte contribuie la închiderea*	Raportarea individuală a proiectului din partea echipelor de țară ale PGM. Raportul anual de monitorizare (RAM), baza de date globale PGM. Revizuirea programului de țară. Rapoartele partenerilor de dezvoltare relevanți. Statistica sectorială națională.

	lacunelor de gen legate de accesul și controlul asupra resurselor naturale • *50% proiecte îmbunătățesc participarea și luarea deciziilor femeilor în guvernarea resurselor naturale* • *50% proiecte vizează beneficii și servicii socio-economice pentru femei* • *50% proiecte PGM care dispun de susținere direcționată spre băștinași în ceea ce privește programarea și managementul la nivel de țară.* • *25% proiecte PGM care demonstrează modele corespunzătoare de implicare a tinerilor.* • *10% proiecte PGM care demonstrează modele de implicare a persoanelor cu dizabilități și persoane în vârsta a treia.* • *2 dialoguri convenite între OSC-Guvern-Sectorul privat pentru a susține vocea și reprezentarea comunității în elaborarea de politici naționale/sub-naționale.*	
Inițiativa strategică 7: ***Monitorizarea și evaluarea, precum și managementul cunoștințelor:*** • Captarea cunoștințelor și lecțiilor din proiecte și activități; • Îmbunătățirea capacităților OSC/OBC; • Realizarea schimburilor Sud-Sud pentru promovarea transferului de tehnologii și replicarea bunelor practici; • Administrarea noii strategii M&E în programul de țară, elaborarea și implementarea proiectelor și luarea deciziilor utilizând mecanismele participative.	• *100% proiecte ce administrează modalități de management bazat pe rezultate în designul și implementarea programului, precum și în luarea deciziilor utilizând mecanisme participative.* • *Frecvența trimestrială de actualizare a bazei de date PGM pentru colectarea, gestionarea și analiza eficientă a datelor, care să susțină avantajele în performanța programului și învățare.* • *2 schimburi sud-sud la nivel global și regional pentru transferul de cunoștințe, replicarea de tehnologii, instrumente și abordări privind problemele globale de mediu.*	Raportarea individuală a proiectului din partea echipelor de țară ale PGM; Raportul anual de monitorizare (RAM), baza de date globale PGM; Revizuirea programului de țară; Statistica sectorială națională. Rapoartele partenerilor de dezvoltare relevanți.

9. Aprobarea Comitetului Național de Coordonare

	Membrii CNC implicați în elaborarea, revizuirea și avizarea SPȚ EO7	Semnături
1	**Inga Podoroghin,** UNDP Moldova	
2	**Ion Lica,** Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediu	
3	**Iordanca-Rodica Iordanov,** ONG „EcoContact”	
4	**Aurel Lozan,** WWF Central and Eastern Europe	
5	**Virginia Bîlici,** Ambasada Suediei în Republica Moldova	
6	**Victor Cimpoieș,** ONG „Cutezătorul”	
7	**Anastasia Ștefanița,** Solidarity Fund PL în Moldova	
8	**Mihai Lupu,** Institutul de Energetică al MECC	

Notă: Semnăturile membrilor CNC sunt necesare drept aprobare a SPȚ final complet, revizuit în modul corespunzător și avizat în cadrul ședinței Comitetului Național de Coordonare.

ANEXE

Anexa 1

Procesul implicării actorilor în elaborarea Strategiei de Țară a Programului de Granturi Mici al GEF pentru EO7

În procesul de realizare a SPȚ a PGM/GEF pentru EO7 au fost antrenați mai mulți potențiali beneficiari și actori relevanți, cărora li s-a solicitat opinia clară referitor la prioritățile documentului, ce urmează să stea la bază a procesului de realizare a selecției proiectelor depuse de potențialii beneficiari în următorii 4 ani.

Pentru efecientizarea procesului de consultare a opiniei publice au fost organizate mai multe evenimente participative: 6 întruniri regionale și cca. 30 de focus grupuri tematice la care au fost discutate prioritizarea inițiativelor strategice și criteriile pentru selectarea peisajelor terestre, acțiunile prioritare de intervenție, precum și modul de realizare a SPȚ a PGM/GEF. Numărul total de participanți este de 292 de persoane, reprezentanți a diferitor categorii de beneficiari potențiali și actori relevanți inclusiv: asociațiile obștești locale și naționale; autoritățile publice locale; antreprenori locali; diverși agenți și parteneri de dezvoltare, etc. Consultarea opiniei s-a realizat pe baza unor chestionare detaliate, analiza ulterioară a răspunsurilor a permis selectarea și prioritizarea Inițiativelor strategice ale PGM pentru EO7, acțiunile necesare pentru intervențiile OSC, să identifice riscurile, care pot periclita procesul de realizare a Strategiei în următorii 4 ani, procedeele pentru și stimularea implicării mai largi a comunităților locale, etc. La fel, în cadrul focus grupurilor tematice s-au discutat și modalitățile de sincronizare a programelor de finanțare pe prioritățile similare celor susținute și promovate de PGM GEF în Republica Moldova pentru eficientizarea eforturilor de atragere a surselor de cofinanțare.

Figura 1. Prioritizarea Inițiativelor strategice

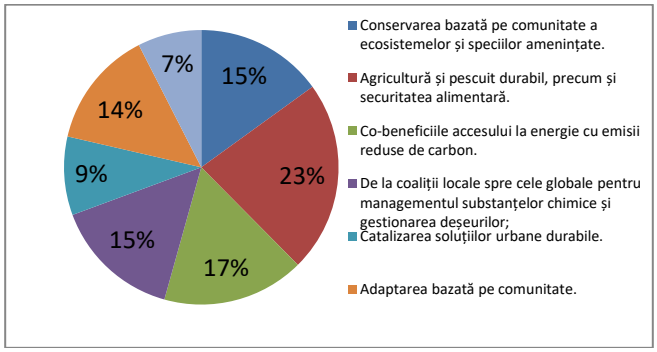

Figura 2. Riscurile posibile pentru PGM în RM pe parcursul următorilor 4 ani

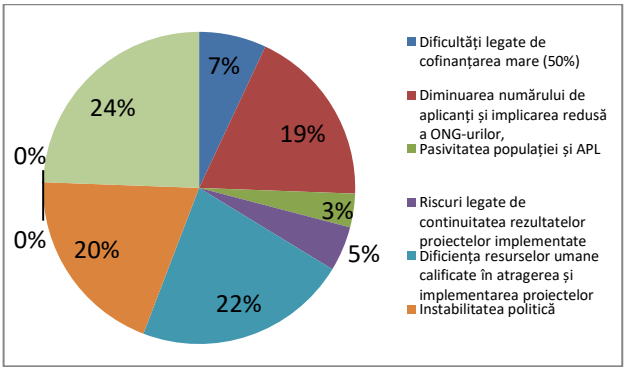

Anexa 2

Coerența și modul de acoperire ale inițiativelor globale GEF pentru EO7 în strategiile naționale și Convențiile internaționale la care a aderat Republica Moldova

Actul normativ	Indicatori PGM GEF	Activități pretabile pentru OSC-uri
Strategia de mediu pentru anii 2014 - 2023 şi a Planului de acţiuni pentru implementarea acesteia	1,2,3,4,5,6	1,2,3,4,6
Strategia privind diversitatea biologică a Republicii Moldova pentru anii 2015-2020 şi a Planului de acţiuni pentru implementarea acesteia	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10	1,2,5,6,8,9,10
Strategia Republicii Moldova de adaptare la schimbarea climei pînă în anul 2020 şi a Planului de acţiuni pentru implementarea acesteia	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10	1,2,3,4,5,9
Programul naţional privind managementul durabil al substanţelor chimice în Republica Moldova	4	4
Planului naţional de acţiuni în domeniul energiei din surse regenerabile pentru anii 2013-2020	3	3
Strategia energetică a Republicii Moldova pînă în anul 2030	3	3
Programul naţional pentru eficienţă energetică 2011-2020	3	3
Strategia de dezvoltare a serviciilor de extensiune rurală pentru anii 2012-2022	2, 5, 6	6
Strategia naţională de dezvoltare agricolă şi rurală pentru anii 2014-2020	2	2
Strategia Naţională cu privire la reducerea şi eliminarea poluanţilor organici persistenţi şi Planul Naţional de implementare a Convenţiei de la Stockholm privind poluanţii organici persistenţi	4	4
Strategia dezvoltării durabile a sectorului forestier din Republica Moldova	1	1
Planul naţional de extindere a suprafeţelor cu vegetaţie forestieră pentru anii 2014-2018	1	1
Convention on Biological Diversity (Rio de Janeiro, 5th June 1992), Ratificat la 23.06.1993	1,2,4,5,6,8,9,10	1
Protocolul de la Cartagena privind biodiversitatea (New York, SUA 2001), Ratificat la 11.10.2002	1,2,4,6,7,9,10	1
Protocolul Nagoya privind accesul și partajarea beneficiilor, semnat la 06.12.2011	1,2,6,7,8,9,10	1
Convenția privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale europene (Convenția de la Berna), Ratificat la 23.06.1993	1,2,5,6,10	1
Convenția-cadru ONU privind schimbările climatice (New York, 9 mai 1992), Ratificat la 16.03.1995	3,5,6,9,10	3,9,10
Protocolul de la Kyoto (Kyoto, 11 decembrie 1997), Aderat la 13.02.2003	2,3,5,6,7,9,10	2,3,10
Convenția de la Viena pentru protecția stratului de ozon (Viena, 22 martie 1985), Aderat la 24.07.1996	1,3,4,5,6,9,10	9
Protocolul de la Montreal privind substanțele care degradează stratul de ozon (Montreal, 16 septembrie 1987), Aderat la 24.07.1996	1,3,5,6,9,10	9,10
Convenția ONU de combatere a deșertificării în acele țări care se confruntă cu secetă gravă și / sau deșertificare (Paris, 17 iunie 1994), Aderat la 24.12.1998	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10
Convenția Minamata privind Mercurul, semnată la 04.10.2013	1,3,4,6,7,9,10	1,3,4,6,9,10
Convenția de la Stockholm privind poluanții organici persistenți (Stockholm, Suedia 2001), Ratificat la 19.02.2004	1,4,5,6,8,9,10	1,4,8,9,10

Anexa 3

Republica Moldova - un peisaj terestru unic, dar cu accente tematice specifice

Tipologia peisajelor terestre în care se va interveni și hărți ale zonelor cu peisaje pretabile restabilirii prin împăduriri/înierbări

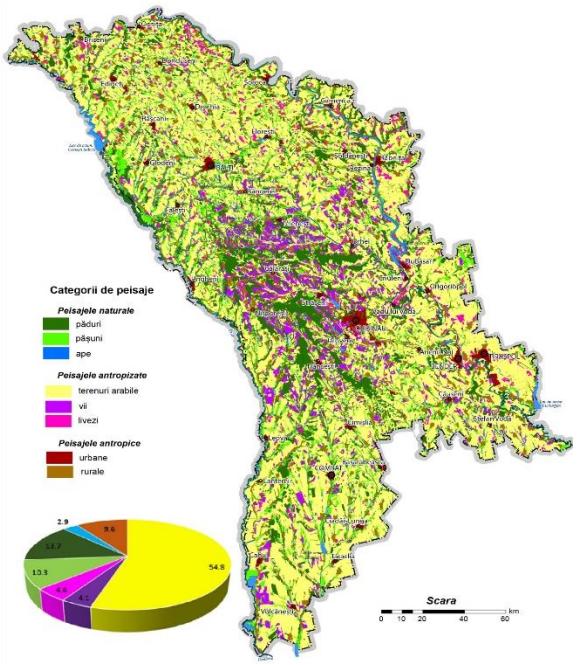

Figura 1. Categorii de peisaje

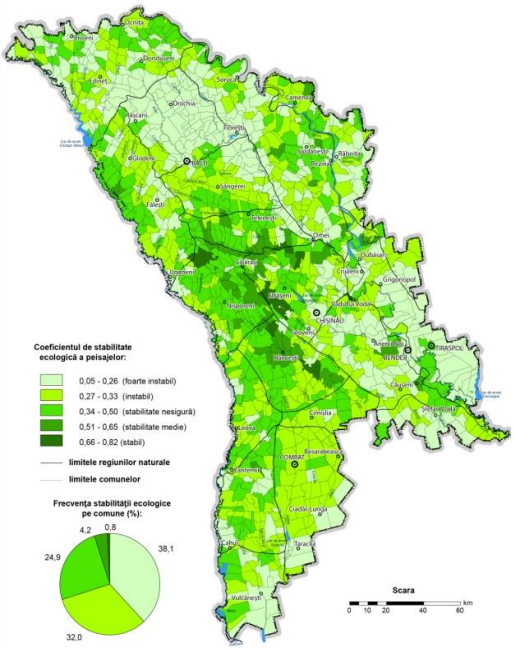

Figura 2. Coeficientul de stabilitate ecologică a peisajelor

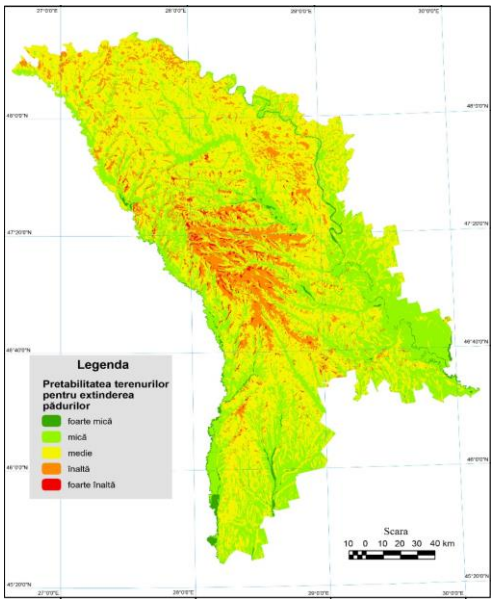

Figura 3 Terenuri pretabile pentru împădurire

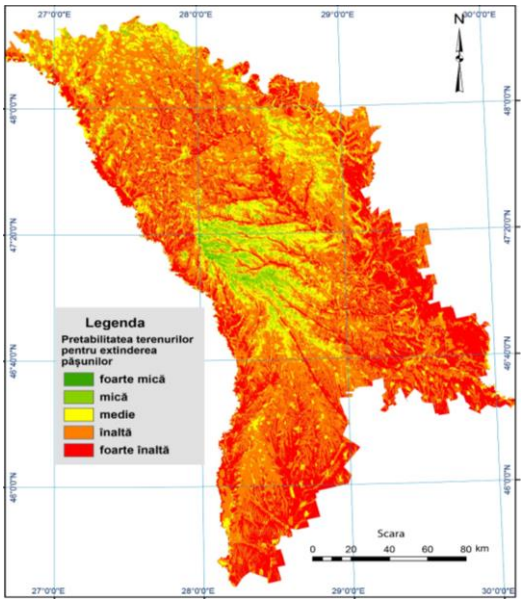

Figura 4 Terenuri pretabile pentru înerbare

Figura 5. Rețeaua ecologică națională

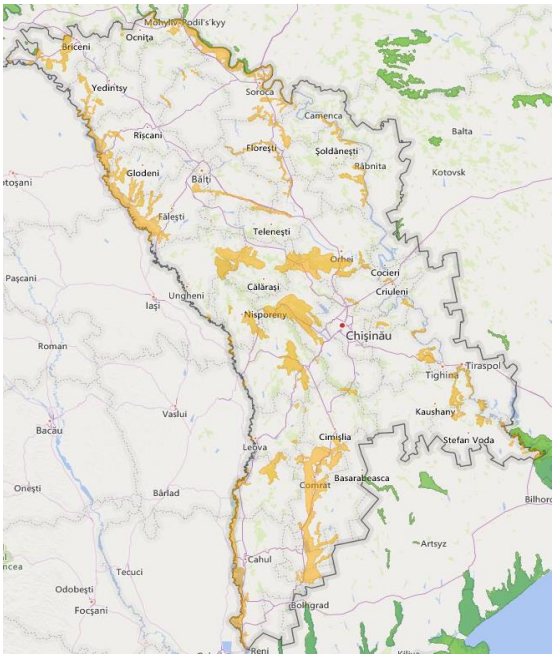

Figura 6. Rețeaua Emerald

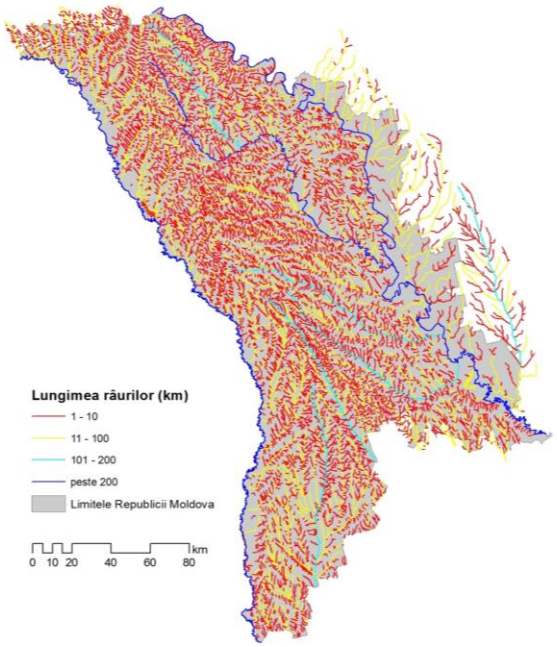

Figura 7. Zonele și fâșiile de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă

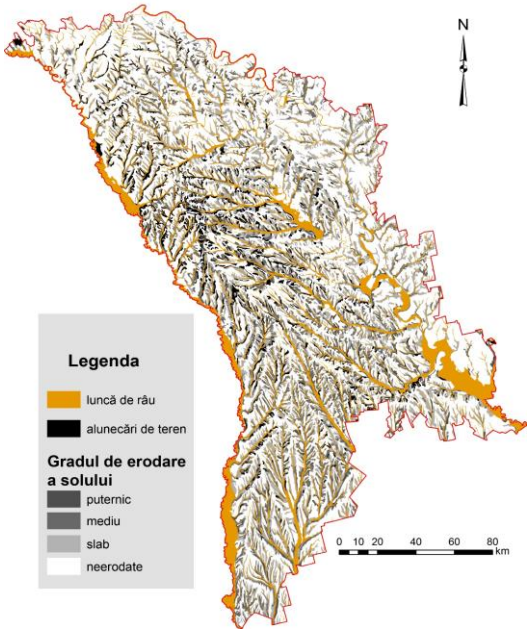

Figura 8 Terenuri degradate pentru ameliorarea prin împădurire

Anexa 4.

Detalii de suport pentru parteneriate de cofinanțare la nivel de țară

Indicatori PGM / Surse co-finanțare	APL	Agenți economici interesați	Alți donatori, parteneri de dezvoltare (GIZ, SIDA, IFAD)	Cetățeni, beneficiari direcți	Guvern, bugetul de stat (FNDR, AEE, AIPA)	Fondul ecologic național	Fonduri UE	Consilii raionale	Colaborarea mai largă cu alte proiecte	Băștinași migrați	Fundrising	ONG-uri
50 hectare de peisaje terestre se bucură de management îmbunătățit pentru a aduce beneficii biodiversității (plantații silvice, înierbări)	da	Condiționat										
5 zone protejate în baza comunității		nu										
40 ha ale rețelei cu arii naturale protejate fortificate (inclusiv nuclee, coridoare ecologice, fâșii de protecție)												
10 specii pereclitate protejate de comunitatea locală												
50 hectare de peisaje terestre se bucură de management durabil al terenurilor în sisteme de producere												
50 hectare de terenuri agricole degradate sunt restabilite												
10 legături și parteneriate pentru practici durabile de producție alimentară (cum ar fi diversificarea, intensificarea durabilă, reducerea defrișării) și managementul lanțului de aprovizionare (în special ÎMM)												
20 de mici fermieri susținuți întru realizarea țintelor naționale ale neutralității degradării terenurilor (LDN)												
100 KW de capacitate instalată de energie regenerabilă de la tehnologiile locale (de ex. privind tipurile de tehnologie pentru energie regenerabilă biomasa, hidro-energie, energie solară)												
2 tipologii ale soluțiilor de acces energetic adaptate pe plan local și orientate spre comunități, cu demonstrații de succes sau extindere și replicare												
30 gospodării care obțin acces energetic, cu co-beneficii estimate și valorate												
10 hectare de păduri și terenuri ne-forestiere cu restabilirea și consolidarea stocurilor de carbon inițiată												
5 tone de poluanți organici persistenți lichizi și solizi, materiale și produse ce conțin POP și												

mercur înlăturate sau eliminate												
100 m^3 de sol productiv decontaminat, inclusiv pentru necesități agricole												
5 comunități depun eforturi pentru a spori nivelul de conștientizare și promovarea privind managementul temeinic al substanțelor chimice, deșeurilor și mercurului.												
5 soluții/abordări urbane bazate pe comunitate (inclusiv managementul substanțelor chimice și deșeurilor, energia, transport, protecția bazinelor hidrografice, servicii de ecosistem și biodiversitatea) sunt implementate.												
5 comunități cu capacități îmbunătățite de a promova soluții integrate conduse de comunitate pentru dezvoltarea urbană rezilientă și cu emisii reduse.												
2 parteneriate public-privat pentru accesul la energie cu emisii reduse de carbon în comunitățile marginalizate												
5 comunități locale cu capacități sporite pentru adaptarea la condiții climatice extreme												
2 modele concrete de adaptare a comunităților locale la schimbările climatice												
2 dialoguri convenite între OSC-Guvern-Sectorul privat pentru a susține vocea și reprezentarea comunității în elaborarea de politici naționale/sub-naționale.												
100 reprezentanți din grupul de incluziune socială (băștinași, femei, tineri, persoane cu dizabilități, fermieri, alte grupuri marginalizate) susținuți cu participare importantă în platformele de dialog.												
2 parteneriate publice-private privind problemele cheie ce țin de mediul global sunt promovate												
Traininguri și formare de capacități												
Studii tematice, cercetări												
Evenimente promoționale												

Anexa 5.1

Acțiuni eligibile în SPȚ ale GEF pentru Moldova în următorii 4 ani

Acțiuni eligibile indicative
Inițiativa strategică 1: Conservarea bazată pe comunitate a ecosistemelor și speciilor amenințate **Protecţie peisaje**: extinderea peisajelor cu valoare ecologică sporită (păduri, pășuni), reconstrucţia ecologică a terenurilor erodate sau supuse alunecărilor, sporirea potențialului ecoprotectiv şi bioproductiv, conservarea peisajului rural, protecția bazinelor hidrografice, renaturarea albiilor râurilor, conservarea biodiversității și restabilirea habitatelor acvatice, protecția zonelor cu calcare (inclusiv peisajul, flora, fauna), **Împăduriri**: împădurirea terenurilor degradate (rîpi, terenuri afectate de alunecări, terenuri erodate), soluții pentru asigurarea durabilității pentru terenuri împădurite, plantarea speciilor autohtone de arbori (inclusiv crearea de pepiniere, bancă de semințe), implicarea populației în activități de reconstrucție silvică, plantări silvice pe stâncării **Înierbări:** acțiuni de creștere a ponderii pășunilor, înierbarea cu plante melifere/medicinale multianuale, îmbunătățirea pășunilor degradate, **Consolidarea rețelei de arii protejate:** extinderea Rețelei ecologice naționale (în special celei de nivel local), crearea zonelor și fâșiilor de protecție a râurilor și bazinelor de apă, îmbunătățirea managementului rețelei de arii naturale protejate, crearea micii infrastructuri pentru valorificarea peisajelor naturale protejate (ex: amenajare puncte de belvedere); **Reabilitare peisaje agricole şi rurale:** promovarea managementului integrat al agro-ecosistemelor, promovarea elementelor de agricultură ecologică şi practici prietenoase mediului (agroterase, garduri din nuiele, valuri/fîşii antierozionale etc.), reabilitare izvoare/fântâni, tehnologii pentru bazine acvatice impermeabile, crearea/restabilirea fîşiilor de protecţie și diminuarea proceselor de degradare a terenurilor agricole, implementarea de asolamente, **Promovarea unor studii tematice relevante:** (ex: asigurarea realizării studiilor tehnico-ştiinţifice specifice, evaluarea stării de calitate a învelișului de sol pe sectoarele preconizate pentru împădurire, efectuarea lucrărilor de proiectare a culturilor silvice, promovarea amenajamentului silvic/pastoral și elaborarea planurilor de dezvoltare a pădurilor/pajiștilor, acțiuni de sporire a beneficiilor de pe urma biodiversității şi a serviciilor ecosistemice, elaborarea de planuri de management pentru ariile naturale protejate, cartografierea florii și faunei, etc. Studiile pot fi finanțate de către PGM/GEF în cazul în care măcar o parte din recomandările studiilor sunt implementate ân cadrul aceluiași proiect) **Protejarea speciilor amenințate:** identificarea și îmbunătățirea habitatelor pentru specii pereclitate, sporirea vizibilității problematicii speciilor pereclitate, inventarierea cuiburilor speciilor rare, îmbunătățirea condițiilor de trai pentru animale (ex: acțiuni de instalare a cuiburilor pentru speciile periclitate), consolidarea habitatelor (unificarea câtorva habitate izolate). **Promovare, informare, conştientizare:** instruirea personalului APL și a instituțiilor relevante despre diversitatea faunistică/floristică din țară sau dintr-o regiune, informarea şi asigurarea participării publicului la activităţile de extindere a suprafeţelor cu vegetaţie forestieră, pledoarii pentru ajustarea amenzilor la încălcările de mediu, Instruirea personalului autorităţilor publice locale privind modul de efectuare a lucrărilor de îngrijire şi conducere a vegetaţiei forestiere, promovarea de bune practice a utilizării multiple a peisajelor pentru a satisface necesitățile ecologice, economice, sociale și culturale, valorificarea utilizării fondului silvic în scopuri recreative, promovarea unor mecanisme de finanțare pentru gestionarea peisajului sau stimularea accesului la fondurile puse la dispoziție de către guvern, salvgardarea și valorificarea potenţialului turistic al peisajelor naturale și culturale, instruiri privind importanța speciilor pereclitate, informarea proprietarilor, a administratorilor şi a publicului larg cu privire la prezența speciilor periclitate în perimterul comunei, amenajare trasee ecoturistice, ore de educație ecologică în școli, etc.
Inițiativa strategică 2: Co-beneficiile accesului la energie cu emisii reduse de carbon **Promovarea tehnologiilor noi:** încurajarea tehnologiilor prietenoase mediului, promovarea de soluții pentru îmbunătățirea eficienței energetice și valorificarea surselor de energie regenerabilă (panouri fotovoltaice, colectoare solare, termoizolare, energie eoliană, biocombustibili, biomasei și a instalaţiilor de biogaz pentru gospodăriile casnice rurale, aplicarea tehnologiilor LED și a sistemului de dimming), utilizarea deşeurilor agricole și forestiere secundare, aplicarea conceptului privind generarea distribuită la nivel local sau autonomiei energetică locală. **Plantații energetice**: crearea/extinderea de plantații energetice (inclusiv din salcie și salcâm), **Implicarea populației:** economisirea consumului de energie/căldură termică, promovarea utilizării produselor cu eficienţă energetică înaltă, promovarea şi încurajarea tehnologiilor energo eficiente (ex: cogenerării, încălzirii/răcirii), promovarea conceptelor de case ecologice rurale.

Inițiativa strategică 3: De la coaliții locale spre cele globale pentru managementul substanțelor chimice și gestionarea deșeurilor

Gestionarea deșeurilor: promovarea principiului responsabilității extinse a producătorului, colectarea separată a deșeurilor, promovarea compostării, reutilizării deșeurilor, reducerea folosirii ambalajelor din plastic, instruiri pentru îmbunătățirea managementului deșeurilor, WC ecosan, promovarea compostării deșeurilor organice și folosirii nămolurilor iazurilor/râurilor ca îngrășemânt,

Managementul substanțelor chimice: promovarea acțiunilor de asigurare a unei gestiuni durabile la nivel local a substanţelor chimice, promovarea folosirii eco-detergenților, pledoarii despre pericolele legate de depozitele de pesticide, acțiuni de decontaminare a terenurilor de pe urma poluării, sensibilizarea publică despre siguranţa consumatorilor și reducerea riscurilor asociate cu utilizarea unor substanţe chimice, dezvoltarea punctelor de colectare a deșeurilor periculoase (baterii, deșeuri de echipamente electrice și electronice (DEEE), medicamente expirate etc.) de la gospodăriile casnice, colectoare de termometre cu mercur și lămpi expirate, colectarea centralizată a reactivelor expirate din laboratoarele școlare, colectarea pesticidelor/erbicidelor expirate.

Inițiativa strategică 4: Catalizarea soluțiilor urbane durabile

Dezvoltare urbană: refacerea peisajelor degradate din intravilanul localităților, reabilitare spațiilor verzi urbane, periurbane şi rurale, promovarea tehnologiilor prietenoase mediului în amenajările urbane (ex: rain garden), implementarea soluțiilor inteligente conduse de comunitate (inclusiv managementul substanțelor chimice și deșeurilor, energia, transport, ecoturism, protecția bazinelor hidrografice, servicii de ecosistem și biodiversitatea), amenajarea izvoarelor, promovarea transportului ecologic (ex: ciclismului),

Planificare urbană: promovarea acţiunilor de conservare a biodiversităţii în planurile locale de protecţie a mediului, promovarea conceptelor SMART City și ECODRIVE, promovarea colectării apei pluviale pentru scopuri tehnice, pledoarii pentru introducerea în Planuri urbanistice generale (rurale și urbane) a dezvoltării zonelor verzi pentru cartiere rezidențiale, promovarea racordării populației la canalizările existente.

Inițiativa strategică 5: Adaptarea bazată pe comunitate

Sporirea capacităților de adaptare: promovarea practicilor și tehnologiilor de diminuare a efectelor schimbărilor climatice, atenuarea/adaptarea locală la aceste efecte, încurajarea dezvoltării Asociațiilor Proprietarilor Comunali sau/și Privați de Pădure,

Adaptarea la inundații: promovarea bunelor practici pentru un management adecvat al riscului la inundaţii, dezvoltarea de zone umede, elaborarea regulamentelor tehnice de exploatare a bazinelor acvatice, delimitarea și împădurirea fâșiilor riverane de protecție a obiectelor acvatice în perimetrul comunei; inventarierea stării digurilor de protecție și barajelor în perimetrul comunei; construcția/reparația evacuatoarelor de fund și antiincendiare la bazinele acvatice, conversia iazurilor, consolidarea barajelor avariate.

Adaptarea la secete: promovarea bunelor practici și a măsurilor de combatere a secetei/deficitului de apă, creşterea în pepiniere a unor specii autohtone rezistente la diverse condiţii climaterice, soluții pentru paza pădurilor contra incendiilor și poluării, crearea de noi lacuri de acumulare cu fund impermiabil, dezvoltarea de zone umede și colectarea apei din precipitaţii, promovarea culturilor agricole cu consum redus de apă; promovarea tehnologiilor de diminuare a pierderilor de apă; promovarea tehnologiilor ce permit utilizarea apelor uzate în irigare, etc.

Inițiativa strategică 6: Consolidarea incluziunii sociale

Creșterea rolului OSC în localitate: acțiuni de consolidare și implicare directă a locuitorilor, contribuții la întărirea capacităților locale, facilitarea lucrului comun în realizarea strategiilor locale de mediu corelate cu cele naționale, elaborarea și implementarea activă a proiectelor de mediu în colaborare cu APL, comunitate și potențialii finanțatori, incluziunea seniorilor, îmbunătățirea instituțională a ONG-urilor locale, susținerea cercurilor ecologice pentru tineri.

Expertiza OSC în analiza implementrării documentelor strategice, informarea publicului larg şi antrenarea societăţii în acţiunile naţionale în domeniul protecţiei mediului, etc

Inițiativa strategică 7: Monitorizarea și evaluarea, precum și managementul cunoștințelor

Informarea, conștientizarea problemelor de mediu: educarea și conștientizarea publicului în acțiuni relevante EO7, instruirea personalului, pregătirea cadrelor, facilitarea participării publicului la procesul de luare a deciziilor legate de problemele de mediu, inclusiv la evaluarea impactului asupra mediului, utilizarea noilor tehnologii în materie de școlarizare și comunicare incluzivă, facilitarea accesului la informații de mediu, dezvoltarea sistemelor informaționale geografice de genul „Semnalează o problemă de mediu", promovarea unor acțiuni de interes public (ex: pledoarii despre integrarea prevederilor de protecţie a mediului, dezvoltare economică verde şi de adaptare la schimbările climatice în documentele de politici sectoriale şi în legislaţia relevantă,

legislația privind crearea pădurilor comunale, introducerea asigurării în silvicultură, etc
Instruiri tematice (ex: planificarea participativă, managementul cunoştinţelor şi fortificarea capacităţilor legislative şi instituţionale relevante mediului natural, conștientizarea tehnicilor necesare de economisire a apei și altor resurse natural locale, conservarea biodiversităţii şi securitatea biologică, integrarea serviciilor ecosistemice în agricultură, promovarea dietelor nutritive și diversificate printr-o utilizare sporită a biodiversității, reducerea risipei alimentare, sistemul instituţional integrat de management al substanţelor chimice, creșterea capacităților ONG-urilor în promovare de proiecte in parteneriat, training pentru funcționari publici pentru consolidarea capacităților în procesul de elaborare și monitorizare a implementării planurilor de mediu, etc), educație ecologică non-formală

Anexa 5.2

Acțiuni neeligibile în SPȚ ale GEF pentru Moldova în următorii 4 ani

- studii de fezabilitate/proiecte tehnice pentru gunoiști,
- proiecte tehnice și avizare ecologică (pe diverse aspecte stabilite in legislația de mediu),
- expertiza ecologică la elaborarea planurilor urbanistice generale ale localităților,
- business plan/strategii pentru dezvoltare urbană durabilă,
- susținerea financiară a antreprenorilor,
- crearea sistemului de management al deșeurilor în localități,
- gunoiști autorizate sau poligoane comune pentru deșeuri de la câteva localități,
- platforme regionale de colectare a deșeurilor,
- gestionarea deșeurilor menajere,
- procurare de tomberoane,
- extensia serviciilor de salubritate,
- colectarea deșeurilor medicale/farmaceutice,
- depozitarea ambalajelor substanțelor toxice și utilizarea lor,
- tractoare, utilitare,
- mini-fabrici de brichetare,
- infrastructură de acces la apă potabilă,
- acțiuni majore în caz de calamități naturale,
- revitalizarea barajelor,
- crearea bazinelor acvatice pe râulețe locale,
- decolmatarea lacurilor/iazurilor și râurilor,
- instalarea unor mini-hidrocentrale fără baraj „hlow-free” pe râurile mici,
- organizarea zonelor umede de canalizare a apelor uzate,
- sistem canalizare a cartierelor noi,
- amenajarea floristică a instituțiilor publice,
- terenuri de joacă pentru copii,
- construcții/conservarea caselor,
- construcție de pensiuni/hoteluri private,
- cartarea siturilor urbane în stare de deteriorare avansată pentru soluții de reabilitare,
- monitorizarea emisiilor nocive.

Notă: aceste acțiuni pot fi susținute din co-finanțarea Aplicanților la PGM/GEF sau pot fi finanțate de alți Donatori din Republica Moldova.

Anexa 6

Responsabilitatea extinsă a producătorului

Conform Strategiei Programului de Țară al PGM pentru Etapa Operațională 7 pentru Republica Moldova, una din priorități ale programului este „De la coaliții locale spre cele globale pentru managementul substanțelor chimice și gestionarea deșeurilor”:

1. Promovarea gestionării deșeurilor solide/plasticului și economiei circulare.
2. Reducerea/eliminarea utilizării substanțelor chimice în agricultură.
3. Consolidarea coaliților privind managementul substanțelor chimice, deșeurilor și mercurului.

Legea Deșeurilor 209/2016 al Republicii Moldova stipulează o nouă abordare de gestionare a deșeurilor de către agenții economici, APL-uri și populație. Legea introduce un nou mecanism „Responsabilitatea extinsă a producătorului” pentru agenții economici, care trebuie să-l aplice următorilor tipuri de deșeuri: baterii și acumulatori; echipamente electrice și electronice; vehicule; uleiuri; ambalaje (vezi Boxa 1).

Proiectele depuse la Programul de Granturi Mici al Fondului Global de Mediu, pot să promoveze aplicarea acestui mecanism în Republica Moldova, implicând în cadrul programului agenții economici, care generează aceste tipuri de deșeuri.

Boxa 1:

Conform Legii Deșeurilor 209/2016, mecanismul de responsabilitate extinsă a producătorului este inclus în articolul 12, și implică următoarele:

Articolul 12. Responsabilitatea extinsă a producătorilor

(1) Pentru a consolida reutilizarea şi prevenirea, reciclarea şi alte tipuri de valorificare a deşeurilor, persoanele fizice sau juridice (producătorul produsului) care, la nivel profesional, proiectează, produc, prelucrează, tratează, vînd şi/sau importă produsele menţionate la alin. (14) sînt supuse regimului de responsabilitate extinsă a producătorului.

(2) Responsabilitatea extinsă a producătorului reprezintă totalitatea de obligații impuse producătorilor, fie individual, fie colectiv, pentru recuperarea și valorificarea sau reciclarea produselor scoase din uz. Activităţile pentru aplicarea responsabilităţii extinse a producătorului vizează măsurile de acceptare a produselor returnate şi a deşeurilor care rămîn după utilizarea respectivelor produse, precum şi gestionarea ulterioară a deşeurilor şi asigurarea financiară pentru aceste activităţi.

(3) Activităţile pentru aplicarea responsabilităţii extinse a producătorului trebuie să fie însoţite de măsurile necesare pentru a încuraja atît proiectarea ecologică şi producerea de produse, cît şi utilizarea componentelor şi materialelor care au un impact redus asupra mediului şi care generează o cantitate scăzută de deşeuri în timpul producerii şi al utilizării ulterioare, precum şi pentru a se asigura că valorificarea şi eliminarea produselor care au devenit deşeuri se realizează în conformitate cu respectarea prevederilor art. 3 şi 4. Prezenţa substanţelor periculoase în produsele menţionate la alin. (14), supuse în mod prioritar reglementărilor de responsabilitate extinsă a producătorului, precum mercurul, cadmiul, plumbul, cromul hexavalent, bifenilii polibromuraţi, eterii de difenil polibromuraţi și substanțele ce distrug stratul de ozon, inclusiv hidroclorofluorocarburile, este reglementată prin prezenta lege şi prin actele normative privind gestionarea acestor produse, aprobate de Guvern.

(4) Măsurile menţionate la alin. (2) trebuie să încurajeze dezvoltarea, producerea şi comercializarea produselor cu utilizări multiple, care sînt durabile din punct de vedere tehnic şi care pot, după ce au devenit deşeuri, să facă obiectul unei valorificări sigure şi al unei eliminări ce nu poluează mediul.

(14) În scopul promovării responsabilităţii extinse a producătorului, prioritar vor fi supuse acestor reglementări următoarele produse:

a) baterii şi acumulatori;
b) echipamente electrice şi electronice;
c) vehicule;
d) uleiuri;
e) ambalaje.

Anexa 7

Potenţialul de co-finanţare pentru PGM al GEF pentru EO7

1. Fondul Ecologic Naţional[9]

Fondul Ecologic Naţional (FEN) este un fond naţional, administrat de Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova. FEN este singurul fond din Republica Moldova a cărui destinaţie este de finanţare a proiectelor în exclusivitate în domeniul protecţiei mediului. Fiind creat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 988 din 26.09.98 în conformitate cu Legea privind protecţia mediului înconjurător (nr. 1515 din 16.06.1993), Legea pentru modificarea si completarea Legii privind protecţia mediului înconjurator (nr. 1539-XIII din 25.02.1998), legea privind plata pentru poluarea mediului (nr. 1540-XIII din 25.02.1998), FEN are scopul de a acumula mijloace suplimentare pentru finanţarea activităţilor din domeniul mediului. Finanțarea proiectelor depuse de solicitant are loc doar după aprobarea acestora de Consiliul de Administrare a Fondului.

Domenii de finanţare au rămas aceleași:

- Proiecte care prevăd implementarea strategiilor, programelor şi planurilor naţionale de protecţie a mediului, standardelor şi normativelor, pentru construcţia şi participarea prin cote-părţi la construcţia obiectivelor de protecţie a mediului (inclusiv finanţarea lucrărilor de proiectare şi implementarea proiectelor în domeniul alimentării cu apă şi canalizare, finanţarea lucrărilor de colectare şi sortare a deşeurilor şi susţinerea întreprinderilor de prelucrare sau de neutralizare a lor, finanţarea lucrărilor de ameliorare a calităţii bazinului aerian);
- Investigaţii ştiinţifice în domeniul protecţiei mediului efectuate la comanda MADRM, participarea prin cote-părţi la lucrările de cercetare-dezvoltare, elaborarea proiectelor zonelor protejate ale patrimoniului natural şi ale celui construit de importanţă naţională şi internaţională;
- Organizarea şi gestionarea sistemului de informaţie ecologică, promovarea cunoştinţelor ecologice;
- Organizarea colaborării internaţionale în domeniul protecţiei mediului, inclusiv prin antrenarea specialiştilor străini la acordarea asistenţei consultative, de expertizare, participarea reprezentanţilor ţării la activitatea convenţiilor ecologice internaţionale la care Republica Moldova este parte, achitarea cotizaţiilor de membru al organizaţiilor interstatale în domeniul protecţiei mediului, organizarea şi realizarea activităţilor de implementare a Convenţiei CITES (elaborarea permiselor CITES, procurarea timbrului special CITES etc.);
- Lichidarea consecinţelor calamităţilor naturale, avariilor de producţie, a altor situaţii ce pot aduce prejudiciu mediului;
- Acordarea de sprijin financiar organizaţiilor ecologiste neguvernamentale în baza unui program special de granturi pentru proiectele destinate protecţiei mediului.

Sinergia dintre domeniile prioritare ale fondului și domeniile prioritare PGM GEF EO7:

- Conservarea bazată pe comunitate a ecosistemelor și speciilor amenințate
- Co-beneficiile de acces la sistemul energetic cu emisii reduse de carbon
- De la coaliții locale spre cele globale pentru managementul substanțelor chimice și gestionarea deșeurilor
- Monitorizarea și evaluarea, precum și managementul cunoștințelor

2. Agenția pentru Eficienţă Energetică[10]

Proiectele din R. Moldova axate pe promovarea eficienţei energetice (EE) şi valorificarea surselor de energie regenerabilă (SER), care au impact pozitiv asupra reducerii emisiilor gazelor cu efect de seră pot fi susținute de Agenția pentru Eficienţă Energetică (AEE). Obiectivul principal al AEE este atragerea şi gestionarea resurselor financiare în vederea finanţării şi implementării proiectelor în domeniul eficienţei energetice şi al valorificării surselor

[9] http://mediu.gov.md/index.php/component/content/article/79-categorii-in-romana/despre-minister/institutii-subordonate/72-fondul-ecologic-national

[10] https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112491&lang=ro

de energie regenerabilă în conformitate cu strategiile şi programele elaborate de Guvern. AEE realizează obiectivele sale prin promovarea şi finanţarea proiectelor fezabile din punct de vedere economic, tehnic şi al mediului, care asigură sustenabilitatea consumului de energie și ar îndrepta economia către o scădere a intensității energiei, precum şi reducerea emisiilor de gaze poluante sau cu efect de seră.

Proiectele pot fi finanţate prin:

- Apelul de Propuneri de Proiecte nr. 1 - sector public [apel închis][11]
- Apelul de Propuneri de Proiecte nr. 2 - sector privat [apel închis][12]
- Apelul de propuneri de proiect nr. 3 - sector public[13]
- Apelul de propuneri de proiect nr. 4 - sector privat[14]
- Apelul de propuneri de proiect nr. 5 - iluminat public[15]

Sinergia dintre domeniile prioritare a agenţiei finanţatoare şi domeniile prioritare PGM GEF EO7:

- Co-beneficiile de acces la sistemul energetic cu emisii reduse de carbon
- Catalizarea soluțiilor urbane durabile

3. Unitatea Consolidată pentru Implementarea Programelor IFAD (UCIP IFAD)

Instituția a fost creată de către Guvernul Republicii Moldova pentru implementarea programelor IFAD, după aderarea Republicii Moldova la Fondul internațional pentru Dezvoltare Agricolă în anul 1996.

Componentele Programelor IFAD sunt implementate în conformitate cu procedurile stabilite şi aprobate de către IFAD de comun acord cu Guvernul Republicii Moldova. UCIP-IFAD este responsabilă pentru administrarea, implementarea şi monitorizarea activităților Programelor, precum şi coordonarea activităților cu instituțiile şi organizațiile participante la implementarea Programelor. Activitățile prevăzute în cadrul programelor sunt implementate de către UCIP-IFAD în colaborare și/sau prin intermediul prestatorilor de servicii acreditați și a instituțiilor financiare participante, în funcție de specificul activităților implementate. În cadrul celor doua proiecte în derulare: PRRECI (IFAD VI) și PRR (IFAD VII) UCIP IFAD dispune de următoarele tipuri granturi:

1. Programul Rural de Reziliență Economico- Climatică Incluzivă (IFAD VI)

- Granturi pentru înființarea şi reabilitarea învelişurilor de ierburi[16]
- Granturi pentru reabilitarea și înființarea plantațiilor de perdele de protecție forestiere/silvo-pomicole[17]

2. Proiectul de Reziliență Rurală (IFAD VII)

- Granturi pentru înființarea şi reabilitarea învelişurilor de ierburi[18] .
- Granturi pentru finanțarea măsurilor de adaptare a sistemelor de producere agricolă la schimbările climatice.
- Concurs pentru recepționarea cererilor de finanțare a proiectelor de infrastructură pentru anul 2021 în cadrul Proiectului de Reziliență Rurală[19]
- Granturi destinate femeilor pentru dezvoltarea și diversificarea afacerilor[20] - proiect pilot
- Granturi pentru reabilitarea/înființarea perdelelor de protecție, plantațiilor agrosilvice și a fâșiilor riverane de protecție a apelor[21]

[11] http://www.fee.md/index.php?pag=page&id=401&l=ro
[12] http://www.fee.md/index.php?pag=page&id=428&l=ro
[13] http://www.fee.md/index.php?pag=page&id=484&l=ro
[14] http://www.fee.md/index.php?pag=page&id=499&l=ro
[15] http://www.fee.md/index.php?pag=page&id=497&l=ro
[16] https://www.ucipifad.md/granturi/granturi-pentru-infiintarea-si-reabilitarea-invelisurilor-de-ierburi-2/
[17] https://www.ucipifad.md/granturi/granturi-pentru-reabilitarea-si-infiintarea-fisiilor-de-protectie-forestiere-silvo-pomicole/
[18] https://www.ucipifad.md/granturi/granturi-pentru-infiintarea-si-reabilitarea-invelisurilor-de-ierburi-2/
[19] https://www.ucipifad.md/granturi/concurs-pentru-receptionarea-cererilor-de-finantare-a-proiectelor-de-infrastructura-pentru-anul-2021-in-cadrul-proiectului-de-rezilienta-rurala/
[20] https://www.ucipifad.md/granturi/granturi-destinate-femeilor-pentru-dezvoltarea-si-diversificarea-afacerilor/

Sumele limită acordate și perioada de realizare sunt specificate pentru fiecare tip de granturi pe pagina UCIP-IFAD, se recomandă consultarea periodică a acestei pagini.
Sinergia dintre domeniile prioritare a instituției finanțatoare și domeniile prioritare PGM GEF EO7:

- Co-beneficiile accesului la energie cu emisii reduse de carbon
- De la coaliții locale spre cele globale pentru managementul substanțelor chimice și gestionarea deșeurilor
- Catalizarea soluțiilor urbane durabile
- Adaptarea bazată pe comunitate

4. Agenția pentru Intervenții în Plăți și Agricultură[22]

AIPA este o instituţie publică la autogestiune, constituită pe lângă Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale şi Mediului care are misiunea de a gestiona resursele Fondului Naţional de Dezvoltare a Agriculturii şi Mediului Rural şi resursele partenerilor de dezvoltare, alocate spre administrare, astfel, implementând politicile statului privind dezvoltarea agriculturii şi mediului rural prin intermediul subvenţionării şi altor forme de susţinere financiară a producătorilor agricoli.
În perioada Februarie –Mai, AIPA recepţionează cererile de solicitare a subvențiilor în avans, pentru îmbunătăţirea nivelului de trai şi de muncă în mediul rural, destinate îmbunătăţirii şi dezvoltării infrastructurii publice rurale şi diminuării tendinţelor de declin social şi economic în zonele rurale.
În condițiile Regulamentului, eligibili pentru obținerea subvențiilor în avans sunt: unitățile administrativ-teritoriale de nivelul întâi (sate și comune, precum și orașe cu o populație de până la 10000 locuitori cu statut de rezident, conform ultimului recensământ al populației și al locuințelor) și persoanele juridice sau fizice înregistrate în localitățile rurale care își creează sau dezvoltă activități non agricole.
Măsuri de sprijin sunt următoarele:
Măsură 1. Îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii economice publice rurale,
Măsură 2. Renovarea și dezvoltarea localității rurale,
Valoare acordată: Pentru măsura 1 și 2, valoarea subvenției acordate va constitui 80% din valoarea investiției eligibile, dar nu va depăși suma de 3 000 000 lei.
Eligibilitate: Solicitanți de subvenții în cadrul acestor două măsuri vor fi Autoritățile Publice Locale de nivelul I.
Măsură 3. Diversificarea economiei rurale prin activități non-agricole
Valoare acordată: Pentru măsura 3, valoarea subvenției acordate va constitui 50% din valoarea investiției eligibile, dar nu va depăși suma de 1 000 000 lei.
Eligibilitate: Solicitanți de subvenții în cadrul acestei măsuri vor fi atât persoane juridice precum și fizice, înregistrate în conformitate cu legislația națională și care crează sau dezvoltă activități non-agricole.
Termenul de implementare a proiectului nu va depăși 24 luni.
Sinergia dintre domeniile prioritare a agenţiei finanţatoare şi domeniile prioritare PGM GEF EO7:

- Co-beneficiile accesului la energie cu emisii reduse de carbon
- De la coaliții locale spre cele globale pentru managementul substanțelor chimice și gestionarea deșeurilor
- Catalizarea soluțiilor urbane durabile
- Adaptarea bazată pe comunitate.

[21] https://www.ucipifad.md/granturi/granturi-pentru-reabilitarea-infiintarea-perdelelor-de-protectie-plantatiilor-agrosilvice-si-a-fasiilor-riverane-de-protectie-a-apelor/
[22] http://aipa.gov.md/ro/content/aipa-dat-startul-recep%C8%9Bion%C4%83rii-cererilor-de-solicitare-subven%C8%9Biei-%C3%AEn-avans-pentru

5. Ambasada Republicii Slovace în Moldova[23]

Cooperarea Republicii Solvace cu Republica Moldova se realizează în baza Strategiei de Cooperare și Dezvoltare Internațională pe termen mediu (2019 – 2023) [24].

Strategia e concentrată pe unul sau mai multe dintre obiectivele de dezvoltare durabilă selectate pentru Bună guvernare:

- Fără sărăcie și foame zero (ODD 1,2);
- Sănătate și bunăstare (SDG 3);
- Educație de calitate și egalitate de gen (ODD 4, 5);
- Apă curată și canalizare și energie accesibilă și curată (SDG 6,7);
- Muncă decentă și creștere economică (ODD 8);
- Industrie, inovație și infrastructură (SDG 9)
- Orașe și Comunități Durabile (SDG 11)
- Acțiuni climatice, viață pe pământ și pace, justiție și instituții puternice (OGD 13,15,16)

Sinergia dintre domeniile prioritare a agenţiei finanţatoare şi domeniile prioritare PGM GEF EO7:

- Co-beneficiile accesului la energie cu emisii reduse de carbon
- De la coaliții locale spre cele globale pentru managementul substanțelor chimice și gestionarea deșeurilor
- Catalizarea soluțiilor urbane durabile
- Adaptarea bazată pe comunitate

Programul de granturi mici al Ambasadei Republicii Slovace în Moldova[25] este finanțat din Programul SlovakAid și vizează în mod direct proiectele de mică anvergură, care reprezintă un sprijin financiar mai flexibil, operativ și eficient pentru tarile în dezvoltare. Proiectele depuse trebuie să fie legate de sectoarele ce țin de apă curată și canalizare și energie accesibilă și curată, orașe și comunități durabile, acțiuni climatice.

Suma alocată se preconizează a fi până la 10.000 EUR.

Durata implementării proiectelor între 6 și 12 luni.

6. Solidarity Fund PL în Republica Moldova[26]

În Republica Moldova activează începând cu anul 2012 în baza Memorandumului de Înțelegere semnat între Polonia și Republica Moldova. Activitatea fondului este orientată spre crearea sinergiei pentru a sprijini dezvoltarea comunitară, funcționând în baza principiilor de solidaritate și subsidiaritate. Prin intermediul fondului sunt create parteneriate locale durabile și dezvoltate soluții sistemice împreună cu comunitățile rurale și urbane din Republica Moldova. Susține procesele de dezvoltare locală, aplicând instrumente internaționale, împărtășind experiențele însușite și promovând bunele practici.

Direcțiile fondului de activitate sunt orientate spre susținerea dezvoltării locale:

6.1 Fondul de Dezvoltare Rurală LEADER-UE[27]

Fondul de Dezvoltare Rurală LEADER-UE este un instrument implementat de Solidarity Fund PL în Moldova în parteneriat cu Rețeaua Națională LEADER în Republica Moldova[28]. „Abordarea LEADER pentru prosperitate rurală în Moldova" e finanțat de Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova, cofinanțat de Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Polone în cadrul programului polonez de cooperare pentru dezvoltare – Polish aid. Misiunea Fondului

[23] https://www.mzv.sk/web/kisinov-en/slovakaid
[24] http://www.slovakaid.sk/en/news/559-country-strategy-paper-moldova
[25] https://www.mzv.sk/documents/1152881/3561042/Small+Grants+Guidance+2020.pdf
[26] http://solidarityfund.md/cine-suntem/
[27] https://solidarityfund.md/apel-de-propuneri-in-cadrul-fondului-de-dezvoltare-rurala-leader-ue-2020/
[28] https://leaderin.md/?p=13456

este de a consolida dezvoltarea locală în Republica Moldova, prin cofinanțarea proiectelor de dezvoltare, implementate de partenerii locali.
Ediția 2020 are scopul să contribuie la dezvoltarea zonelor rurale prin implementarea și consolidarea abordării LEADER.
Sunt eligibile să participle **Grupurile de Acțiune Locală (GAL) din Republica Moldova** care corespund principiilor de bază ale abordării LEADER și dispun de Strategia de Dezvoltare Locală, aprobată de Adunarea Generală (Consiliul) GAL.
Obiectivul general este: dezvoltarea economică și îmbunătățirea nivelului de trai al populației din mediul rural al Republicii Moldova prin consolidarea abordării LEADER. Obiectivele specifice sunt: (i) susținerea GAL-urilor în implementarea proiectelor și inițiativelor care sprijină realizarea Strategiei de Dezvoltare Locală a GAL; (ii) dezvoltarea instituțională GAL; (iii) consolidarea experienței de implementare a abordării LEADER în Republica Moldova.

6.2 Dezvoltarea urbană în baza abordării de ***Revitalizare Urbană***[29] este realizată în mai multe orașe din țară. Ideea principală reprezintă transformarea pozitivă a acelor părți ale orașelor, care sunt în criză și au nevoie de schimbări de ordin social, arhitectural, economic, de mediu etc. Procesul de Revitalizare Urbană este desfășurat în mod complex, prin acțiuni integrate teritorial și desfășurate de către administrațiile locale prin parteneriate locale, regionale, naționale eficiente în baza unui Program de Revitalizare Urbană al orașului.
Fondul Granturilor Mici (FGM) 2020 – ediția Revitalizare Urbană[30] este organizată în parteneriat cu Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova și Ministerul Fondurilor pentru Dezvoltare și Politică Regională al Republicii Polonia. Apelul este cofinanțat din fondurile programului polonez de cooperare pentru dezvoltare al Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Polone – Polish aid.
FGM 2020 – ediția Revitalizare Urbană are ca obiectiv susținerea procesului de implementare a Programelor de Revitalizare Urbană ca instrumente a politicii urbane - mijloc principal de stimulare a dezvoltări urbane durabile a zonelor orașului, inclusiv aspecte sociale, economice, de mediu, spațiale și culturale.
Sinergia dintre domeniile prioritare ale Fundației şi domeniile prioritare PGM GEF EO7:

- Catalizarea soluțiilor urbane durabile
- Adaptarea bazată pe comunitate.

7. Ambasada României în Moldova

Guvernul României prin intermediul Departamentul Politici pentru Relaţia cu Românii de Pretutindeni desfăşoară program de asistenţă tehnică pentru românii din afara țării, inclusiv din Republica Moldova. Departamentul Politici pentru Relaţia cu Românii de Pretutindeni elaborează şi aplică politica statului român în domeniul relaţiilor cu comunităţile româneşti din afara graniţelor şi acţionează pentru întărirea legăturilor cu românii din afara frontierelor României şi pentru păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii lor etnice, culturale, lingvistice şi religioase, cu respectarea legislaţiei statului ai cărui rezidenţi sunt.
Programele de finanţare:

- Cultură – „Constantin Brâncuşi”
- Mass–media – „Mihai Eminescu”
- Educaţie – „Nicolae Iorga”
- Spiritualitate şi tradiţie – „Andrei Şaguna”
- Societatea civilă – „Dimitrie Gusti”

Calendarul licitaţiilor: de 2 ori pe an, de obicei februarie-martie şi octombrie-noiembrie
Sinergia dintre domeniile prioritare a agenţiei finanţatoare şi domeniile prioritare PGM GEF EO7:

[29] http://solidarityfund.md/dezvoltare-urbana/
[30] https://solidarityfund.md/fondul-granturilor-mici-anunta-apel-deschis-pentru-editia-revitalizare/

- Catalizarea soluțiilor urbane durabile.
- Adaptarea bazată pe comunitate.

8. Agenţia de Dezvoltare a Austriei[31]

Parteneriatul de Cooperare între Ministerul Mediului al Republicii Moldova și Agenția Austriacă de Dezvoltare (ADA) se realizează în baza Acordului între Guvernul Republicii Austria și Guvernul Republicii Moldova cu privire la Cooperare și Dezvoltare, semnat la 21/10/2008, la Viena, iar Obiectivele de activități sunt axate pe reducerea sărăciei, asigurarea păcii şi a securităţii umane şi protecția mediului înconjurător.

Asistenţa acordată Moldovei se realizează conform Strategiei de Cooperare a Austriei cu Republica Moldova pentru 2015-2020.

Domeniile prioritare:

- managementul apei/apelor uzate (60%);
- formarea profesională şi tehnică în funcţie de cerinţele pieţei forţei de muncă (30%) în special în zonele rurale;
- Alte domenii importante adiţionale sunt:
- administrarea (10%) (care include consolidarea capacităţilor administraţiei publice, suport pentru societatea civilă, prevenirea conflictelor şi reintegrarea emigranţilor întorşi în ţară);
- egalitatea de gen şi mediul.

Termen de depunere: Nu există proceduri sau termene formale pentru prezentarea propunerilor de proiecte. Acestea pot fi prezentate în orice moment pe parcursul anului.

Suma alocată se preconizează a fi până la 10.000 EUR.

Sinergia dintre domeniile prioritare a agenţiei finanţatoare şi domeniile prioritare PGM GEF EO7:

- Conservarea bazată pe comunitate a ecosistemelor și speciilor amenințate.
- Co-beneficiile accesului la energie cu emisii reduse de carbon.
- Catalizarea soluțiilor urbane durabile.
- Adaptarea bazată pe comunitate.
- Consolidarea incluziunii sociale.

9. Biroul de Cooperare a Elveţiei în Moldova[32]

Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) este o agenție de cooperare internațională din cadrul Departamentului Federal al Afacerilor Externe al Elveției. SDC este responsabilă pentru coordonarea asistenței tehnice și a ajutorului umanitar acordate de către Confederația Elvețiană. În Republica Moldova, SDC este reprezentată de Biroul de Cooperare al Elveției care este și Reprezentanța Ambasadei Confederației Elvețiene în Republica Moldova. Asistenţa acordată Moldovei se face conform Strategiei de Cooperare a Elveţiei în Republica Moldova (2014-2017)

Domeniile prioritare pentru programul de granturi mici:

- Proiecte care abordează procesele democratice, drepturile omului și dezvoltarea societății civile în general, precum și probleme concrete legate de incluziunea socială, egalitatea de șanse între femei și bărbați, buna guvernare și anti-corupție, migrația și dezvoltarea în principalele domenii de activitate ale Elveției în Republica Moldova – sănătatea, guvernanța, dezvoltarea economică și ocuparea forței de muncă;
- Proiecte de cultură care promovează diversitatea culturală și expresia artistic contemporană, creează spații pentru dialog și sprijină profesioniștii și organizațiile acestora în efortul lor de a juca un rol mai activ în dezvoltarea culturii.

[31] http://amp.gov.md/portal/node/17

[32] https://www.eda.admin.ch/countries/moldova/en/home/international-cooperation/strategy.html

Suma alocată: până la 50.000 CHF pentru granturi mici și granturi până la 100.000 CHF pentru proiecte, depuse de organizații regionale sau naționale, sau de un consorțiu de organizații, axate pe una sau mai multe dintre temele eligibile descrise mai jos, și care includ o componentă adițională de dezvoltare instituțională.
Durata proiectului nu depășește 18 luni.
Calendarul licitaţiilor: Programul de granturi este anunţat de Biroul de Cooperare a Elveţiei la Chişinău. Pentru programul de granturi mici 2019-2023 sunt disponibile surse financiare în mărimea bugetului alocat. Conceptele de proiect și formularele de aplicație pentru conceptele selectate pot fi depuse pe parcursul anului, fără termene de depunere limită. Cele recepționate sunt puse în discuție odată la două luni.
Sinergia dintre domeniile prioritare a agenţiei finanţatoare şi domeniile prioritare PGM GEF EO7:

- Adaptarea bazată pe comunitate.
- Catalizarea soluțiilor urbane durabile.
- Consolidarea incluziunii sociale.
- Monitorizarea și evaluarea, precum și managementul cunoștințelor.

10. Ambasada Suediei în Moldova

Ambasada Suediei are mai multe domenii de cooperare cu Republica Moldova prin intermediul Agenţiei Internaţionale Suedeze de Cooperare în Dezvoltare (SIDA).
- Sectorul 1: Democraţie, drepturile omului şi egalitatea de gen
- Sectorul 2: Infrastructura sustenabilă (Energie)
- Sectorul 3: Dezvoltarea pieţei

Obiectivul general al cooperării în dezvoltare dintre Suedia şi Moldova este de susţine eforturile Moldovei de reducere a sărăciei prin promovarea guvernării democratice, creştere economică durabilă în favoarea celor mai săraci, prevenirea marginalizării sociale şi îmbunătăţirea sănătăţii publice.
Sinergia dintre domeniile prioritare a agenţiei finanţatoare şi domeniile prioritare PGM GEF EO7:

- Conservarea bazată pe comunitate a ecosistemelor și speciilor amenințate.
- Co-beneficiile accesului la energie cu emisii reduse de carbon.
- Catalizarea soluțiilor urbane durabile.
- Adaptarea bazată pe comunitate.
- Consolidarea incluziunii sociale.

11. Delegaţia UE în Moldova

Comisia Uniunii Europene are mai multe programe de granturi pentru societatea civilă din Moldova în diverse domenii, care sunt anunţate pe pagina oficială a Comisiei UE.[33]
Sinergia dintre domeniile prioritare a agenţiei finanţatoare şi domeniile prioritare PGM GEF EO7:

- Conservarea bazată pe comunitate a ecosistemelor și speciilor amenințate.
- Co-beneficiile accesului la energie cu emisii reduse de carbon.
- Catalizarea soluțiilor urbane durabile.
- Adaptarea bazată pe comunitate.
- Consolidarea incluziunii sociale.

[33] https://webgate.ec.europa.eu/europeaid/online-services/index.cfm?do=publi.welcome&nbPubliList=15&orderby=upd&orderbyad=Desc&searchtype=AS&pgm=&finpub=&ZGEO=35503&debpub=&ccnt=7573876&aoet=36538